

UNIVERSAL
LIBRARY

OU₁ 232189

UNIVERSAL
LIBRARY

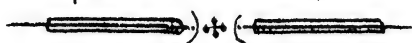

دران مصلح و هندیها را که شکر

بسم العزیز

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سپاس بقیاس مرخالق بیچوں و بیچگوں را بر آنکہ زمرہ اولیاء مخصوص گردانید از
 بندگان خویش و درودنا محمد و بررسوئے را کہ شفاعت خواهد کرد او شانرا بفضل عظیم
 خویش بوجوب ایہ کریمہ و مَا أَسْأَلُكَ إِلَّا دَعْوَةَ الْعَالَمِينَ بِرَأْسِ دَاهِلِ بَيْتِ وِیَارِانِ
 اوباد اما بعد میگویند بئذ کینہ سرفدا کردہ جان شان خودہ دین و دنیا سپردہ مرادات
 دارین یا بندہ حاجات کونین رسانندہ آستانہ فیض نشانہ درگاہ والا جاہ جناب فیض
 باب خواجہ رستین بنس العاشقین قمر المعشوقین فخر الاولین و الآخرین متک الشایخین
 سلطان المشایخ فی السموات و الارضین حضرت خواجہ نظام الحی و الشرع و الہدی
 و الدین محبوب الہی الَّذِی کَانَ وَلِیًّا وَ اَدَمَ لَیْنِ الْمَاءِ وَالْطَّيْنِ عَطِیْعِ الطَّالِبِ بَرَکَتِ مَرَارِ
 عقیدت آئیں فدویت گزین ظہیر الدین کرانوی کہ یکے از علما مان واحدی از
 متوسلان خلاصہ خاندان مصطفوی نقادہ و دومان رتقوی حضرت سید عوض علی
 چشتی نظامی فخری دہلوی ادام اللہ تعالی برکاتہ بہت کاین ترجمہ رسالہ الیست کہ حضرت
 مولانا فخر الدین رزادی کہ یکے از اجلہ خلفائے حضرت سلطان المشایخ محبوب الہی
 بودند قدس اللہ سرہا الغریر در حلت و اباحت سماع تصنیف فرمودہ و باعث تصنیف

این رساله از سیر الاولیا معلوم میشود که در وقت دولت حیات جناب حضرت سلطان
 المشایخ قدس الله سره العزیز جاسدان و متعذدان از سماع شنیدن آنحضرت علیه السلام
 وحید میبردند و اندرون خود از کینه و فتنه پر کرده بودند و از الله جل جلاله بجزایر
 من الحائیه که بزبان حضرت رسالت پناه صلی الله علیه وآله گذشته است خبرنداشتند
 معنی آنکه ای خدایا برگردان مرا از حسد کرده شدگان و گردان مرا از حسد کنندگان
 و همیشه از راه عناد آرزو میداشتند که از بادشاه عهدگفته محضر سماع مقرر سازند و با
 حضرت پر عظمت سلطان المشایخ بنشینان آفرید سلطان غیاث الدین تعلیق
 شیخ زاده حسام نافو جام که در او ائیل با انواع شفقت و مرحمت حضرت سلطان المشایخ
 بود و از شومت سر شهرت خود معنی ذوق شوق درویداننده بود خواست که بجهت
 سماع غوغاء محضر سماع بیاورد و قاضی جلال الدین و ابوالحی نائب حاکم مملکت که
 در تعصب بل عشق مشهور بود و دیگر دانشمندان متعذدان شیخ زاده حسام را انگیخته
 پیشوائے خود ساختند و مقرر کرده از بادشاه گفتند که سماع در مذہب امام اعظم حرامست
 و شیخ نظام الدین که مقتدائے عالمست میشنوند چنین هزار خلق در کار نامشروع
 متابعت او میکنند بادشاه بشنود چون بر اجالت و حرمت سماع خبر نبود متحیر شد که
 این جنس بزرگے مقتدائے عالم مشروع چگونه کند هم بعون الله يقول الظالمون
 معنی آنکه پناه میجویم بخدا از آنچو میگویند ظالمان و سواها و فتویٰ قاضی حمید الدین
 ناگوری در روایات کتب شرعیہ پیش بادشاه بردند گفتند که چون علمائے دین در محضر
 سماع فتویٰ کرده اند جمله علمائے مشہر و صدور و اکابر را طلب کنند و محضر سازند و
 معتقدانیکه این خبر بخدایت حضرت سلطان المشایخ رسانیدند آنحضرت بیچ سجد
 راه ندادند و علمائے اعلم وقت که بخدایت گاری آنحضرت شوب بودند پیش از
 رفتن در محضر سماع آیات و دلائل اباحت سماع برائے استحضار مسائل روبرو عرض
 میکردند چون در وند آنحضرت از علم لدنی مملو بود بیچ بایشان التفات نمیکردند و
 لیکن آنها را هم بر تبحر علم سلطان المشایخ اعتمادی کامل بود و عرض آنحضرت

دیرائے بادشاہ طلب واقع شد از یاران خود کسی را طلب نکرد فاما قاضی محی الدین
 و مولانا فخر الدین زراوی بغیر طلب برابر بندگان آنحضرت رفتند و آنجا پیش از آنکه
 محضر سماع شود قاضی جلال الدین نائب حاکم که مدعی اہل سماع بود سلطان المشائخ
 را بخوان نصیحت آمیز و کلمات تعصب انگیز گفتن گرفت چنانکہ نہ لایں مجلس آنحضرت
 بود و آنحضرت تحمل میکرد و حلم می ورزید چون سخن بدینجا رسید کہ بعد ازین اگر دعوتی
 کنی و سماع بشنوی منکہ حاکم شرع ام تر ایازارم سلطان المشائخ ازین سبب غضب
 شد و فرمود مغزول باد ازین شغل کہ بقوت آن این سخن میگوئی چنانچہ بعد از دو روزہ
 روز از قضاائے آبی مغزول شد و عنقریب سفر کرد و شیخ زادہ حسام گفت کہ در مجلس شما
 سماع میباشد و قصص کند و آواز نغمہ و آہ میکند سلطان المشائخ فرمود کہ غلبہ کن معنی
 سماع بگو چیست او گفت منہ انتم آنحضرت فرمود چون معنی سماع ملانی باتو سخن
 کردن نشاید شیخ زادہ حسام بکلام شد و ساکت گردید و بادشاہ کہ سخن دلپذیر حضرت
 سلطان المشائخ بگوش و گوش بشنید و گفت کہ رضا غلبہ کنیدی بشنود شیخ چہ میفرماید و مولانا
 حبیب الدین و مولانا شہاب الدین ملانی ساکت بودند بلکہ مولانا حمید الدین بیان میکردند
 چنانکہ مدعیان ذکر مجلس سلطان المشائخ میگویند همچنان نیست من برخلاف آن معانی
 کردہ ام درین محل قاضی کمال الدین گفت کہ جائے روایت نیدہ ام ہم قال ابو حنیفہ
 السماع حرام و القصد قصہ کہ یعنی گفت ابو حنیفہ کہ سماع حرام است و قصد کردن کار
 بہرست نزدیک درین اثنا مولانا فخر الدین زراوی روئے مبارک خود جانب علمائے
 شہر کرد و از وفور علم و قوت ولایت خود گفت کہ شما از دو جہت یک جہت گیرید اگر جہت بہرست
 گیرید حل ثابت کنم و اگر جہت حل گیرید بہرست ثابت کنم و فی الحقیقت چنان قوت علم و
 تقوی داشت کہ اگر میشنید علامہ عصر بودے تا او را ملازم نکردے نماندے و اصلاً
 در بحث مسامحت نکردے و ہم در اثنائے بحث مولانا علیم الدین نبیہ شیخ الاسلام
 بہاؤ الدین ذکر کرد بادشاہ ازوے پرسید کہ تو ہم دانشمندی درین باب چہ میگوئی
 کہ سماع حلال است یا حرام و چون در بغداد و روم و شام گردیدی مشائخ آن صنایع

می‌شنود یا نه مولانا علم الدین گفت که من درین مقدمه رساله مقصده نام نوشته‌ام
 و اول حجت حرمت آورده‌ام و دران کتابت کرده‌ام اما آنکه بدل می‌شنوند ایشان را
 مباح است و آنکه بنفس می‌شنوند ایشان را حرام و در همه شهرها و هر دیار زرگان و
 مشایخان سماع می‌شنوند و بعضی با دف و شبانه و کسی ایشانرا منع نمیکند و سماع در میان
 مشایخ از شیخ جنید و شبلی موروث است پس بادشاه این چنین شنیده ساکت گشت
 و مولانا جلال الدین گفت که بادشاه بر حرمت سماع حکم کند و مذہب امام اعظم رعایت
 دارد و در مجلس حضرت سلطان المشایخ از بادشاه فرموده بخواب که درین باب حکم کنی
 بادشاه حکم آنحضرت قبول کرد و هیچ حکم نکرد و درین حرف دور وایت است بکنی
 آنکه مولانا فخر الدین در رساله اباحت سماع که نام او کشف المقلح من وجود السماع
 کرده است آورده است و صحیح همین است چرا که مولانا فخر الدین زرا دی دران مجلس
 حاضر بود و بیشتر بحث با قاضی کمال الدین صدر جهان او کرده و آن اینست و ما
 قال الخلف من لا اولیة فی تضلیل من یقول بالتخلیل لما کان ظاهر البطلان یحیی
 الخلف لحرمة والحل ثم اولی الی دولیة التزک والفعل مکان لکن اول الخلف الی اوان
 المجلس عند المظالم معنی آنکه و آنچه گفته است مخالف از دلیلیها در مکرار کردن کسی که میگوید
 بحلال گردانیدن هرگاه که بود ظاهر دروغ رجوع کرد بحث سوائی حرام شدن و حلال
 شدن پست رجوع کرد سوائی بهتر بودن ترک و کردن و بود این نقد از اول وقت
 ضحی تا اول سایه اصلی زوال پست رخواستند همه مردمان مجلس از سر لای بادشاه
 و روایت دوم آنکه بادشاه حکم کرد حضرت سلطان المشایخ و قتی که خواهند سماع بشنوند
 کسی منع نکند و آنکه بنفس سماع بشنوند چنانکه طائفة قلندریان و حیدریان ایشانرا
 منع سازند و این روایت ضعیف است زیرا که اینها دران وقت حاضر نبودند و بعد
 فراغ بادشاه حضرت سلطان المشایخ را با تعظیم و تحکیم بسیار رخصت گردانید و درین
 روزهای یکی از حضرت سلطان المشایخ پرسید که مگر درین وقت حکم شده است که حضرت
 مخدوم هرگاه که خواهند سماع بشنوند او را حلال است آنحضرت فرمود اگر حرام است

بگفته کسی طلال نشود و اگر حلال است بگفته کسی حرام نشود و لیکن مسله مختلف فیہ
 است حضرت امام شافعی رحمۃ اللہ علیہ حکم اجتماع باد و شبانہ مباح میدارد و بر طلال
 علماً ما اکنون ہرچہ حاکم کند بہمان باشد و مولانا ضیاء الدین برنی در حیرت نامہ خود
 می آرد چون سلطان المشایخ از محضر مذکور در خانہ آمد بوقت نماز پیشین ہر او مولانا
 محی الدین کاشانی و امیر خسرو را طلب کردہ فرمودند کہ دانشمندان دہلی بعد اوت و حسد
 من پر بودند میدان فراغ یافتند و سخنہا را از عداوت بسیار گفتند و عجیبہ امروز معائنہ
 شد کہ در معرض حجت احادیث صحیحہ حضرت محمد مصطفی صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم نمی شنوند
 ہمیں میگویند کہ در شہر ماعل بروایت نقلہ مقدم است بر حدیث و سہرا کہ حدیث صحیح
 حضرت رسالت پناہ صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم مذکور شد بر می آمدند و منع میکرد کہ این حدیث
 متسک شافعی است و او دشمن علماء ماست و بیچ عالمی نہ دیدہ شدہ و نشنیدہ شدہ
 کہ احادیث صحیحہ آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم را انکار کردہ باشند و اینچنین سخن نمیگویند
 مگر آنکس کہ از حدیث پیغمبر صلی اللہ علیہ وسلم اعتقادے نداشته باشد ہم سلطان المشایخ
 میفرمودند نمیدانم کہ این چہ روزگار است در ان شہر کہ کہ این جنس مکابرہ کنند چگونہ
 آبادان ماند عجیب است کہ خشت خشت نشود چون بادشاہ و آمر او خلایق از قاضی
 و علمائے شہر میشنوند کہ درین شہر عمل بر حدیث نیست چگونہ اعتقاد بر حدیث آنحضرت
 صلی اللہ علیہ وسلم را سخ ماند و از انوقت کہ ایشان روایت کردن حدیث منع میکردند
 من ترسانم کہ شومست این جنس بد اعتقادی کہ از علمائے شہر معائنہ شد از آسمان
 بلا و جلا و قحط و فاجہ بر سر شہر خواهد بارید از ان بود کہ در چهارم سال ازین ماجرا تلامذہ
 علماً کہ در محضر بودند و دیگران لایم بسبب ایشان در دیوگیر جلا کردند و بیشتر از ان علماً
 در دیوگیر سہ نہادند قحطی مہلک و وبائے سخت در شہر پدید آمد سببان اللہ ہر سخن
 کہ زبان مبارک حضرت سلطان المشایخ گذشتہ بود عین آن معاینہ شد و تمامی ان
 محضر سماع در سیر الاولیاء مرقوم است درین رسالہ بنا بر سہنا و خلاصہ آن نوشتہ ام
 و در نواید الفوائد محفوظ حضرت سلطان المشایخ قدس اللہ سرہ العزیز از احوال سماع

بسیار جانند کورست من عین آں عبارت تبرکاً آورده ام جائے فرموده که سکه سماع
 درین شهر قاضی حمید الدین ناگوری نشانده است قاضی حمید الدین قدس الله سره العزیز
 المبارک وقاضی منہاج الدین بچوں او قاضی نشدہ وصاحب سماع بودند بسبب
 ایشان اینکار استقامت پذیرفت اما قاضی حمید الدین ناگوری با آنکه مدعیان با او
 منازعت کردند و خصوصت بسیار وقاضی ہمراہ حرف ثابِت بود جائے فرموده که
 چون ذکر سماع شنیدن قاضی حمید الدین بسیار شد مدعیان آنوقت فتوا بسیار
 کردند جوابها شنیدند و ہم نبشتند کہ سماع حرام است فقیہ بود کہ او با قاضی حمید الدین
 آمد و شد داشت مگر او ہمہ راں فتوی چیزے نبشت این خبر با قاضی حمید الدین
 رسانیدند و درین میان آں فقیہ بخدمت قاضی حمید الدین آمد قاضی حمید الدین
 رد سوئے او کرد و گفت تو ہم جواب آن نبشتہ فقیہ شرمندہ گوئد شد گفت آری
 نبشتہ ام بر خوف خواجہ ذکرہ الله بالخیر فرمود روزے قاضی حمید الدین چیزے از
 سر خود بیرون داد با آن فقیہ گفت آن مفتیان کہ جواب نبشتہ اند نزدیک من
 ایشان ہنوز در شکم مادر اند اما تو زادہ شدہ و بے ہنوز طفلی و جائے دیگر فرمود کہ مولانا
 برہان الدین بلخی را با و فور علم کمال صلاحیت ہم بود چنانکہ بارہا گفتی کہ خدائے
 عزوجل مرا از بیچ کبیرہ نخواہد پرسید مگر از سماع آنگاہ خواجہ ذکرہ الله بالخیر ہم فرمود
 و گفت کہ مولانا برہان الدین چو این سخن گفتی کہ خدائے عزوجل مرا از بیچ کبیرہ
 نخواہد پرسید این ہم بگفتی کہ مگر از یک کبیرہ ازو پرسیدند کہ آن کبیرہ کہدام است
 گفت سماع چنگ کہ آن بسیار شنیدہ ام و این ساعت ہم اگر باشد بشنوم و جائے
 فرمودہ کہ مشایخ فرمودہ اند کہ ورسہ وقت نزول رحمت باشد یکے در حالت سماع دوم
 در وقت طعام کہ برنیت قوت طاعت خوردن سیوم در وقت ماجرا و صفا کردن
 در ویشان و جائے فرمود کہ صاحب مرصاد درین باب رباعی نوشتہ

وین جیفہ مُردارِ اہل امت بادا

گر بر تو حرام است حرامت بادا

دنیا طلبا جہاں بکامت بادا

گفتی کہ منہ ذہن حرام است سماع

باز بنده عرض داشت کرد که اکثر علما درین باب بحثی کنند و در نفی سماع سخن گویند
 نیکو نماید اما آنکه در جامه فقر باشد او چگونه نفی کند و اگر هم بنزدیک او حرام باشد آنقدر
 کند که خود نشنود و اما بادیگان خصوصیت نمکند که شنوید خصوصیت صفت درویشان
 نیست خواج ذکرة الله بالخیر تبسم فرمود باز بنده عرض داشت کرد که بنده این طائفه را
 که منکر سماع اند نیکو میدانم و بر مزاج ایشان وقوف تمام دارد و غرض آنکه ایشان کسماع
 نمی شنوند هم چنین میگویند که ما از آن نمی شنویم که حرام است بنده سوگند نمی خورد
 اما راست میگوید که اگر سماع حلال بودی هم ایشان نشنیدند و خواج ذکرة الله بالخیر
 برین سخن تبسم فرمود و گفت آری چون در ایشان ذوق نیست چگونه شنید
 و هر چه شنیدند و جائی در سیر الاولیا آمده که حضرت بخشک در حق سلطان المشایخ
 قدس سرها فرموده که من از خدا خواسته ام که هر چه تو خدا خواهی بیایی بعد از آن
 آن روز عصا بمن داد و فرمود که شیخ شیخ العالم فریدالحق ولدین قدس الله سره العزیز
 در حجه سر برهنه کرده و بشهره متغیر کرده میگشت و این بیت میگفت **بیت**

خواهم که همیشه در وفای تو زیم	خاک شوم و زیر پای تو زیم
مقصود من خسته ز کونین توئی	از پیر تو میرم از بر پای تو زیم

چون بیت تمام کرد سر بسجده نهاد چند کرات من مثل این دیدم در حجه در رقم و سر
 در رقم شیخ شیخ العالم نهادم شیخ کبیر فرمود بخواه چه میخواهی من چیرے
 دینی خواستم شیخ مرا بخشیده بعده ایشان شدم که چرا نخواستم که در سماع بمیرم بعد
 قاضی محی الدین کاشانی پرسید آنچه بود سلطان المشایخ فرمود استقامت خواستم
 شیخ مرا بخشید المرام آنکه چون رساله حضرت مولانا فخر الدین زراوی بزبان عربی
 بود لهذا بموجب فرموده سیدی سیدی مرشدی ترجمه آن بزبان فارسی کرد و ایضا رحمه الله
 یقبله کمالون الماهرین وان کما تاملون الظالمین کما جاء فی التفسیر لا اله الا الله ثم نور
 الله کفر الکافرون یعنی آنکه و امید از خدای تعالی اینکه
 قبول کنند این ترجمه را کمالان و ماهران و اگر چه کراهیت برند حسد کنندگان و ظلم

نمایندگان چنانچه آمده است در قرآن شریف و خدا تعالی تمام کننده نور خود است
 و اگر چه مکرر و پندارند کافران **فَمَا أَقْبَرُ سَأَلَهُ أَصْحَابُ السِّمَاءِ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ**
 محمد صلی اللہ علیہ وسلم اولیاء بحسن الاستماع مت حذر اے خدا ایست چنین
 خدا که مخصوص گردانیده اولیا را به یکتائی شنیدن مترجم میگردد که باید دانست که
 اینجا دو امر اندیکه سماع و معنی آن شنیدن است هر خبر را که بشنود و دیگرے سخن
 سماع و معنی آن شنیدن کلام حق و کلام قدیم و این مخصوص است مراد لیا را
 قدس سرهم و ایشان خبر کلام حق هیچ نمیشنوند و اگر خبری میشوند بران حمل
 میکند بحکما قالہ تعالیٰ فاین مآل و لای فایم رجبہ چنانچہ این بیت بر تہیں آیہ محمول است ۴

در دو دیوارین آئینہ شد از کثرت شوق || هر کجا بینم روم وئے ترا بینم گم
 م و طبیب سر ایریم بطائیف المحاطب عند السعف و خوش گویا در و نایا ایشان را به گزین
 پارچہ پائے خطاب کرده شده نزدیک شنیدن م دانستم قلوبم کلامہ القلم کشف القلم
 و شواہد و لہائے ایشان را کلام قدیم خود بکشودن پرده پاکم و الصلوة علی محمد و سید
 الانبیاء بالاجازات و در و نازل با در حضرت محمد صلی اللہ علیہ وسلم سردار پیغمبران بالاتفاق و کلام
 اللہ و اتباعہ الذین یلمح حسن الاتباع و بر و لاد و متابعا در رئیس با کبر برے ایشان
 نیکو متابعت م **مقتدات** مقدمه در لغت آنرا گویند کہ پیشوائے لشکر باشد و در اطلاق
 علما آنرا کہ در شروع کتاب یا شروع علم ذکر آنرا مقدم باشد م اعلان اہل السنۃ و الجماعۃ
 فلنفرق بدار کما اہل سنت و جماعت فرمودہ متقدم الفہم **مکتوبات** م و المحل لول
 دوم محمدان م و المثلوث م و فیون م و الفہم المثلوث م و فیون م و الفہم المثلوث م و فیون م
 فقیہان نام نہادہ اند محمدتان را صاحبان طہارۃ لہم بعد از عجز و الخ و یطلبون
 الاستحضار از کراوشا اعتماد میکند فقط بر حدیثیکہ روایت کردہ شدہ باشد از جناب
 رسالت تاب صلی اللہ علیہ وسلم و طلب میکند سند ہائے صحیح را کہ راوی او معتبر باشد
م و ہم اہل الرایات و ایضا یعنی محمدتان نام نہادہ اند آنہا را یعنی فقیہان را
 صاحبان عقل م و انتم یعملون بالہدی و یترکون الخ الواحد برے اینکه آنہا عمل میکنند

بر عقل خود و ترک میکند حدیث میکند حدیث واحد را یعنی حدیثی را که راوی او یک باشد هم فعندهم
 العلل بالدرایت مع وجود مخالفت الخبر الواحد عن الثقات جائز است پس نزدیک
 او شان عمل کردن بر عقل و قیاس با وجود مخالفت حدیث و اگر واحد شدن از راه بیان
 معلوم باشد جایز است هم و عند الحدیثین لایحوزنا ..... است پس نزدیک محدثان جایز
 نیست هم و الصوفیه اجمود الفیض فیهم و صوفیان جدیدترین بهر دو گروه هستند و صاف تر
 او شان هم لا ھدی توجھون الی اللہ تعالیٰ ترک الاتقات عمالہ تنکات زیرا که او شان متوجه پیشرو
 سوائے خدا تعالیٰ ترک کردن اتقات از حریک یا سوائے خدا تعالیٰ است هم فهم یعلمون بالمدنی
 الا حوط ولا یقبلون المذهب المعین است پس اینها عمل میکنند بمذهب مختلط و
 قبول نمیکند مذهب معین را هم که اقل بعضهم الصوفی کا مذهب له ای المذهب
 للمعین است چنانچه گفته اند بعضی او شان که صوفی نیست مذہب از برای او یعنی مذہب معین هم
 و نفسکون بقوله علیه الصلوٰۃ والسلام و تنک میکنند بقول پیغمبر خدا ص و باو
 بر او درود و سلام هم اختلاف متفی سعتی فی الدین است اختلاف است من وسعت است در دین
 هم فاذا کان الاختلاف توسیعا فلختیار المذهب المعین یقتضی است پس هر گاه یکی
 که اختلاف وسعت شد پس اختیار کردن مذہب معین تنگی است هم و تضیق الموسع منجری فی
 الدین و تنگ کردن گشاده گشاده را منع کرده شده است در دین هم که لا ھدی توجھون الی اللہ
 تعالیٰ زیرا که این حجج است در حق تکلیف کرده شده یعنی بنده هم و کذلک منع النبہ صلی اللہ
 علیہ وسلم اکابر الجین دعاء است و برای همین منع کرده است پیغمبر خدا صلی اللہ علیہ وسلم
 اعرابی را وقت دعا کردن او و اعرابی ساکن دیہات را گویند اللهم ارحمنا و ارحم و احسن و احسن
 احدی من ممکن ہماہ ما کہ دیگر امارا و محمد را و رحمت با خدا یا رحمت کن هم لقد تحجرت و اسعاً
 ای تضییف است و فرمود جناب رسالت مآب صلی اللہ علیہ وسلم کہ البتہ تحقیق تو تنگ کردی تو
 فرخ را هم فبت ان اختیار المذهب المعین لیس لشیء است پس ثابت شد کہ اختیار کردن
 مذہب معین چیز خوب نیست هم و هو طریق العوام است و این راہ عوام است هم و یؤید
 لکتاب السنۃ است و تأیید میکند این را قرآن و حدیث هم و جمع علیہ المحققون

کرده اند برین محققان هم فالکتاب هو قوله تعالى فاستعلاوا الذکر اولکم کاهتدیت پس قرآن
 این قول خداست تعالی است پس سوال کنید اهل ذکر را اگر باشند بخوانند هم فالامور بالسو
 من غیرتین يدل على ان اختيار المذاهب المعین **ت** پس حکم او سبحانه به سوال
 بدون معین کردن اهل ذکر و الا لت لیکن بر آنیکه اختیار کردن مذہب معین بدعت است هم
 و اما المسته فقوله عليه الصلوة والسلام **ت** وکن حدیث پس قول آنحضرت است برو
 در و سلام هم اصحابی کا لقوم با یم اقتدی به اهتدیت **ت** یا را من پیوسته راگان اند
 بهر کسی که از ایشان اقتدا کند بدایت یابد هم فالامور الاقتلا کا مرالسوال فی ذلک الاختیار
ت پس حکم اقتدا در حدیث صحیح حکم سوال است در قرآن مجید در ترک کردن اختیار یعنی
 چنانکه در قرآن شریف حکم سوال مطلق است از کسی شخص معین نیست همچنین در حدیث حکم اقتدا
 از کسی صحابی معین نیست و اما الاجماع فهو ظاهر لیکن اجماع پس ظاهر است هم
 لا یلتطقی قول العلماء المجتهدين واجب حتی یبیز العاقل دلیل الوجع من الوجع
 و القوم الضعیف فذیرا که نظر کردن در قولهای عالمان مجتهدان واجب است تا که
 تمیز کند عقلند دلیل غالب یا از مغلوب و قوی از ضعیف هم لزيادة الشک الاصول
 بترک زاید شدن شد در سوال هم و هو طریق طالب العلم **ت** و این راه طلب کردن علم است هم و
 طلبه واجب بالاجتماع **ت** طلب کردن علم واجب است بالاتفاق هم ملا و در حق الحاکم **ت** چنانکه
 درین مقدمه حدیث شریف و آری هم طلب العلم و فیضه علی کل مسلم **ت** یعنی طلب کردن علم فرض
 است بر هر مرد مسلمان و زن مسلمان فاختیار المذاهب المعین بالتقليد لستداد
 هذا الباب پس اختیار کردن مذہب معین بتقلید بند کردن این باب است هم و
 لقياس كذلك لكونه ترجيحاً لا من حجة و قیاس نیز ترجیح است است برائے
 بدون او یعنی اختیار مذہب معین غلبه بدون غالب کند بر آنیکه اختیار کردن مذہب
 معین با وجود برابر شدن همه مذہب با اهل سنت و جماعت در حقیقت دعوی است بدون
 دلیل هم و خرجانی حتی لا یكلف كما ذكره **ت** و حج در حق تکلیف کرده شده یعنی بنده
 چنانچه ذکر کرده اند و شان یعنی فقیهان هم فاذا كان الصوفية في مذاهب غیر معین

فروایة القمهاء عليهم ليس بحجة **ت** پس گاه که سوفیان در باب غیر معین شدند زیر که
 نه فقط قول فقیهان میگردد و نه قول محدثان بلکه در هر چیزیکه احتیاط زیاده باشد ما را میگیرند
 پس روایت فقیهان بر او شان حجت نیست **م** خافهم **ت** پس فهمیم **م** و اسمع **ا** کن **ت** بشنوم
م فها انما شرعت فی توفیع السماع و اباحت **ت** پس آگاه باش که حالا شروع کردم در
 واضح کردن سماع و مباح کردن او **م** و کتابا موسوما باصول السماع **ت** و تصنیف کردم کتاب
 نام نهاده شده باصول السماع **م** و ترجمه علی عشرة اصول و اعرضت عن زیادة الفصول
ت و مرتب کردم و بر آورده اصل و کماره گزیدم از زیاده کردن مضل **ا** اصل **و**
 فی بیان حقیقة السماع صیغة و لغة و اصطلاحات **ت** اصل اول بریان کردن حقیقت سماع است
 از روی صیغه که کدام هیئت او از روی معنی لغوی و از روی معنی اصطلاحی **م** السماع
 لفظ مشترک **ت** سماع لفظی است مشترک میان چند معنی **م** و هو عند بعض الاسماء الجامعة
 کما فی نایج الاسامی السماع السرف **ت** و از رویک لغوی اهل لغت اسم جامع است
 بین آنچه در نایج الاسامی که کتابی است در لغت که سماع معنی مسرت است اسم جامع
 آنرا گویند که نه خود از کسی لفظ مشتق باشد و نه از کسی صیغه دیگر مشتق باشد **م** و عند اکثر
 هو الصدم من السمع و استعمال فی المسموع یقال هن الکتب سماع **م** و مسموع
ت و نزدیک اکثر کسان او مصدر است معنی شنیدن و استعمال کرده شده است در معنی
 مفعول که لفظ مسموع است معنی شنیده شده مثلا گفته میشود این کتاب سماع است
 یعنی شنیده شده است و این است تحقیق صیغه و لغت آن **م** اما فی الاصطلاح فهو
 المسموع المطبوع المسموع من الصوت الحسن **م** و حتی یضرب الفهم عندک لفظ علی هذا
ت لیکن در اصطلاح پس سماع عبارت است از شنیده شده خوش آینه جمع کرده
 شده از آوازی که و کلام موزون تا که بر میگردد و فهم نزدیک گفتن لفظ سماع بر این معنی **م**
 و فی هذا الاصطلاح مرعات المعنی اللغوی **ت** و حاصل **ت** در این اصطلاح یعنی اصطلاح
 صوفیه صافیه رعایت کردن معنی لغوی است و همین اصل است **م** و السماع و اللفظ
 لانه استماع الاشتعالی تكون فی ذکر الغولی مع حسن الصوت **ت** و سماع

بخار غناست زیرا که غنا عبارت از نشیدن شعر با سبک و ذکر غوانی باشد با و از نیکو و الغوان
 هو النساء لیستغنی هو بالحسن عن السریة **ت** و غوانی زنانه است که
 به پروائی باشند بسبب حسن از زینت هم که اشارت علیه الشیخ العالم ابو طالب المکی فی قوت
 القلوب **ت** چنانچه اشاره کرده است سوائے این شیخ عارف ابو طالب مکی در کتاب قوه القلوب
 که تصنیف اوست **ت** انرا غانی ما لقبت به النساء و وضعن به شهدن فیه
ت که تحقیق آنانی چیز نیست که چنگلی نیز ندان زنان و وصف کرده شدند آن و مشابه کرده شدند
 و ان هم و دعی الی الهواء و المشوق الی الله **ت** و دعوت میکند آن چیز سوائے خواهش
 نفس و شوق پیدا نمودن به و لعب هم و قوله حجه الاستفاضه علمه فی لغة العرب
 و کمال عمر **ت** و گفته آن شیخ محبت است از جهت کثرت و شهرت علم او در لغت عرب کمال پیرنگار
 او هم و اوف السماع **ت** بحکم مآب **ت** پس سماع حرام نباشد بحرام شدن غناء
 هر چه اگر آن امور قبیحه که در غناء هستند در معنی سماع ماخوذ نیست هم و قسم احدان **ت** یا کل
 فاکل لحم السمک **ت** الحیث عند الیمنیفة رضى الله عنه **ت** آیینی
 تحقیق اگر سوگند یاد کند کسی باینکه نخورد گوشت را پس خورد گوشت ماهی را دروغ گوئیم شود نزدیک
 امام ابو حنیفه رضی الله عنه هم که ان اسم اللحم عن کمال الحام و هی المشدة و الالحام
 فیه غیر موجود فلان دخل **ت** حکم حقیقه **ت** زیرا که لفظ هم
 خبر میدهد از الحام و این معنی خشکی و سوختگی است و خشکی و سوختگی در گوشت ماهی موجود نیست
 پس گوشت ماهی داخل نخواهد شد در حکم گوشت در حقیقت هم فکذاک السماع بحکم
 الغناء اذا سمعه للیسر عن ذکر العوانی **ت** پس بمنین سماع خارج
 میشود از حکم غناء جهت اینکه لفظ غناء خبر میدهد از ذکر غوانی و او در معنی سماع نیست هم فالسماع
 مطلق و الغناء مقید و المطلق خاسر چه عن حکم المقید **ت** پس سماع
 مطلق است و غناء مقید است و مطلق خارج میشود از حکم مقید **ت** هم گوید چنانچه استعمال رنگ سرخ مثلا
 در شرع ممنوع است و دیگر رنگها نیز اگر حکم مقید که حرمت است بر مطلق نمی آید هم فاذا کان
 السماع فارغاً عن وصف الغناء فهو مباح **ت** اتفاق از آن مجموع من الصلوات الحسن و الذکر

پس قتی که شمع خالی از وصف غنائی از اموریکه در معنی غناء ما خود اند پس آن مباح باشد
 بالاتفاق زیرا که تحقیق سماع جمع کرده شده است یعنی مرکب است از آواز نیکو و کلام موزون هم
 واستماعهم فی الشرح ای از ذکر کلام و احذ منها محسن المعنی فی عینیه و شنیدن
 این هر دو در شرع جایز است سبب اینکه هر یک ازین دو نیکوست بنا بر معنی که در ذات اوست هم
الأصل الثانی فی استماع الصلوة الحسن اصل دوم در شنیدن آواز نیکوست هم
 الصلوة الحسن نغمه عزاد الله تعالی فی خلق الانسان فخلو الله و آواز خوش نغمت است
 زیاده گردانیده است و اخذ الله تعالی در بدایش انسان پس بهتر است ادا کردن او هم و هفت
 من عند الله فی عباده فهو فی نفسه محسن و استماعه مستحسن و آواز نیکو نغمت است
 از نزد او سبحانه سوائے بنده او پس او در ذات خود نیکوست و شنیدن او نیز نیک کرده شده است
 هم اذ الله تعالی من به علی العباد کما جاء فی التنزیل زیرا که خدای تعالی
 بذات نباده است بآن برندگان خود چنانچه در قرآن مجید آمده هم و یزید فی الخلق ما یشاء
 معنی چنین است که زیاده میکند او سبحانه در بدایش هر چیزی را که میخواهد هم قال بعض المفسرین
 و هو الحسن من بعض مفسرین گفته اند که آن چیز آواز نیکوست هم و قراء فی الخلق و هو من نواد القراء
 و بعضی قاریان فی الخلق یضم الحاء خوانده اند و این از قرأت های نادره است هم
 واصطفی الانبیاء علیهم الصلوة والسلام به کما قال النب صلی الله تعالی علیهم وسلم ما
 بعث الله قطرا الا وله حسن الصوت و برگزیده شده اند پیغمبران برایشان درود
 سلام با آنچه فرموده است پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم که فرستاده شده است کسی پیغمبر هرگز نیکو
 بر لای حسن صوت است یعنی پیغمبران را آواز خوش می باشد هم فالتلوة به شکر النعمة هو
 واجب بقوله تعالی پس لذت گرفتن بآن یعنی آواز نیکو شکر نعمت است و این واجب است
 بموجب قول خدای تعالی هم و اما تبعه ذلک فخذت معنی چنین است و لیکن به لغت پرورگان
 شود سخن کن یعنی لغت پروردگار خود را به شکر کردن ظاهر کن هم فالحدیث یقضه وجوب
 التلذذ پس حدیث شریف تقاضا میکند واجب شدن لذت گرفتن هم والصوت البقیه
 منکره کما قال الله تعالی ان تکرر الصوات لصوت الحییر و آواز بدکار کرده شده است

چنانچه فرموده است خدا تعالی که تحقیق بدترین آوازها آواز نیست بم اقتباز
 لقیضه مرقع اذ الشئ یبتین بصدده پس ثابت شد که تحقیق لقیض آواز بد
 یعنی آواز خوش پسندیده است زیرا که شے ظاهر میشود بصد خود و کلامه معجزه لدا و دله
 الصلوة تدرائے اینک آواز خوش معجزه حضرت داود پیغمبر است برود و دهم و هوایه
 من آیات الله تعالی وله تاثیر بلیغ فی القلوب لذلک کان یرفع من کلامه آواز خوش
 قیمتی است یعنی نشانی است از آیات خدا تعالی و برای او تاثیر است بسیار
 در دلها و برای همین بود که هر دو داشته میشدند از مجلس برای او جازا لملاوی عن
 النفاق و دله السلام کان یسمع قرآنه الا نسا و الحجن والوحش والطیون قراءه التوبه
 برای اینک روایت کرده شده است از مردمان ثقه بدستی که داود علیه الصلوة بود که
 میشنیدند قرأت او را آدمیان و جنات و جانوران و خوش چوپایه و پرند
 وقتیکه میخواندند و بر او را هم و کان یرفع من مجلسه الی جماعه جناده من قدامه
 من المستعین و بود که برداشته شدند از مجلس او چهار صد جنازه از کسانیکه تحقیق مردند
 از شنیدن گان هم و ذکر الهمزة فی قاعه کلامه با کسانیکه عباس رضی الله تعالی
 ت و ذکر کرده است حافظ ترمذی در کتاب نوادر الاصول بسند کردن از ابن عباس
 رضی الله عنه انه قال داود علیه الصلوة والسلام کان یقرء الزبور نسیه صوات بدستی
 که فرمود آنحضرت صلی الله علیه وسلم که تحقیق داود علیه الصلوة والسلام بود که میخواند
 زبور را بنهاد آواز هم و کان یقرء قراءه لطیبه من الهوام و ت و بود که میخواند قرأت که خوش
 میشدند از آن شرات الارض هم و کان اذا اراد ان یشی نفسه لم یبق دابه فی برونه
 که هیچ صوته و هرگاه میگذاشته میگذاشت بکریا نفس خود را بانی نمیند هیچ جا و ت
 بری و بجوی مگر اینک میشنیدند آواز او را م فالصوت الحسن اذا کان معجزه الله فاستماعه
 ت پس آواز نیکو و قتی که معجزه پیغمبر باشد پس شنیدن او واجب باشد مگر جم گوید که
 از سلف منقول است که آواز نیکو خدا تعالی را نیز پسندیده چنانچه در حدیث
 شریف آمده است که شخصی بجمال الحاح و تضرع در جناب الهی دعا میکرد و جبرئیل

علیه السلام غرض نموده که ای پروردگار این بنده تو دعا میکند قبول کن حضرت رب العزت
 فرمود که من میدانم حاجت گفتن تو نیست و سبب تاخیر اینست که آواز این شخص
 خوش می آید پس معلوم شد که تعجیل در دعا ناپسندیده است و الله اعلم کذا لکن استهلاک
 تجمین حکم سماع است یعنی شنیدن واجب است چرا که در سماع صوت حسن می باشد
 اذ حق المجره هو الاظم هاد والمشاهدة والقبول برائے اینکه حق معجزه طاهر کردن دیدن
 و باور نمودن است اما قوله علیه الصلوة والسلام صوتان ملعونان بصوت یکاء عند
 مصیبة و صوت مزمار عند النعمة فهو دلیل الایباحة لیکن قول پیغمبر خدا صلی الله
 علیه وسلم که دو آواز لغت کرده شده اند یکی آواز گریه و فوته نزدیک نصیبت و دیگری
 آواز فرار نزدیک شادی پس این قول دلیل مباح کردن است هم که آن مفهوم الخطایات
 ایاحتی غیره هذه الاحوال لایحل التخصیص زیرا که مفهوم خطاب تقاضا میکند
 تمباح شدن او را یعنی حسن صوت را در غیر این احوال چرا که تخصیص مزایر دالالت
 میکند بر اینکه صوت بدون مزایر مباح باشد و گرنه تخصیص باطل گردد هم فافهم پس فهم
 کن **الاصول الثالث فی حرمة** اصل سوم در مزایر است هم المزمار لانه توجد بها الا
 صوات الموزونة تنظر الی نفسها مباحة کما ذکرنا اما الحیمة فلعلة اجوا و هو تذکره
 تفرما آله الیست که یافته میشود آن آواز بائے وزن کرده شده و او بنظر ذات خود مباح
 است برائے آنکه مذکور شد که صوت حسن معجزه پیغمبر است و شنیدن او واجب است
 ولیکن حرام شنیدن او بنا بر سبب دیگر است و او یاد دہانیدن نوشیدن شراب است
 کما روی عن النقات عن النبی صلی الله علیه و آله اذ حرم الخمر المزمار و چنانچه روایت
 کرده اند راویان ثقه از پیغمبر خدا صلی الله علیه و آله و سلم که وقتیکه حرام شد شراب حرام شد
 مزایم اذ الناس یضربون وقت شربه فحرم صوته لکن ذکر اباحت جہت اینکه آریان مزمار
 فرما را نزدیک نوشیدن آن پس حرام شد زدن او برائے یاد دہانیدن او آنرا
 یعنی حرام شد زدن فرما را سبب یاد دہانیدن او نوشیدن شراب است هم و هو قبیح
 لمعه فی غیرت و آن یعنی فرما را زدن است بسبب معنی که در غیر او اندیشی

باعث شراب هم فاذا كانت هذه العلة مفقودة بيقظة المحرمه ضرورت پس هرگاه که این
 سبب کم شود کم خواهد شد حرمت باضر و یعنی وقتی که سبب حرام شدن موجود نباشد حکم حرام شدن نیز
 نباشد هم و لهذا یباح ضرب الطبل فی حروب و ضرب الشیخ و الشیخ فی الاوقات المحسنه
 و غیر ذلک و برائے همین مباح کرده است زدن نقاره و جنگها و زدن شیخ در پنج اوقات و سوائے
 این هم قنبت به ان المحرمه بتغیر بتغیر العلة پس ثابت شد باینکه تحقیق
 حکم تغیر میشود بسبب تغیر علت هم و اذا كانت النفس منزعه عن المهر و الهواء و موضوعاً للصقوه
 و الزکوة و مشتاقه الى مشاهده الله تعالی و القات و هرگاه یک نفس پاک باشد از هر نوع هوا و موضوعاً للصقوه
 و موصوف باشد بزرگزیگی و پاک و مشتاقی سوئے دیدن و دیدار خدائے تعالی و ملاقات آن هم
 فاصوات المزمیر و اعینه من الصفا و مرفعته عن
 السفلى الى العلا و پس آوازهای مزمر و دعوت کننده اند
 از کدورت سوئے صفائی و بزرگنیزه کننده اند از پستی سوئے بلندی هم اذ الصوت الحسن قوت
 الاسرار و قوتها فی سیران عالم الملكوت و برائے اینک آواز نیکو
 غذائے روح است و غذائے اینهاست و سیر عالم ملکوت هم و یؤتد قول ذ النون المصری
 رحمة الله علیه حين سئل عن الصوة الحسن فقال غطاطاً و اشارات او دعها
 الله او دعها الله تعالی کل طیب و طیبه و نماید میکند این را قول
 ذ النون المصری رحمت الله علیه وقتی که سوال کرده شد از آواز نیکو پس گفت خطایها نیست که و شمار نیست
 که نهاده است اینها اندائے تعالی در هر هر دایک وزن پاکیزه هم فاستماعه لهما مباح و لفظ
 العلة قیاساً علی ضرب الطبل فی المحر و ب و
 پس شنیدن او برائے آن هر دو مباح است برائے نمودن سبب حرمت بر قیاس زدن نقاره
 و جنگها هم الا ترى ان الله علیه سلم جواز ضرب الدف فی المنکاح
 الاعلان و آیات منی که تحقیق پیغمبر خدا صلی الله علیه و سلم جایز گردانیده است زدن دف در نکاح
 برائے ظاهر کردن هم که استجاء فی الخبر من الصحیح اح اعلنوا نکاح و لو بالدف
 پس چنانچه در حدیث شریف از صحاح رسیده آمده است که ظاهر کنی نکاح را و اگر چه بدف باشد

در حدیث م و فی یامو الاعیاد والسرور الحدیث آخر الاطرب الطرب و در روز عید با و خرمی جایز است بموجب حدیث شریف دیگر بنا بر ظاهر کردن خوشی امکان فی صوته وصفین الطرب والاعلان فالاطرب المودینه والاعلان الشدته تحقیق در آواز او یعنی دف دو وصف اندیکه خوش گردانیدن و دیگر طاهر گردانیدن پس خوش برائے موزون شدن اوست و طاهر گردانیدن برائے شدت بلندگی آواز اوست م فی النظر الی هذین وصفین ابی السماع النبی صلی الله علیه و سلم پس بنظر نمودن سوئے بهمین دو وصف متباح گردانیده است شنیدن را نبی صلی الله علیه و سلم و وزن او را یعنی ن را م فمادونه من المزامیر یقاس علیه لحرمتها موجوده فی فقه المذاهب و یحیی که سوئے اوست از مزامیر قیاس کرده شود بر او زیرا که حرام شدن مزامیر موجود باشد به سبب وجود علت یعنی شرب خمر پس بکشم شدن آن کم خواهد شد یعنی و تکیه علت نباشد حکم حرمت هم نباشد م و هذله استدلال حمل الامام القزالی اصوات المزامیر علی اصوات الطیور الی یسکن لها حسن الترتیب و اباح استماعها و بهمین دلیل حل کرده است امام غزالی آواز مزامیر را بر آواز پائے جانوران پرندگان مثل قمری و غیره چنین ماکه برائے آنها نیکو سر و دست یعنی خوش آواز هستند و مباح گردانیده است شنیدن آنها را م فبدل السمع بسمع المغلوبین السماع المزامیر فی غلبات الشوق پس بهمین جهت شنیده اند بعضی کسانی که مغلوب بحال و الشوق بودند سماع را همراه مزامیر در غلبه شنیده اند م و اما سماع متقیان رضی الله تعالی عنهم فبری عن هذله التهمة و هو هجره صوت الفلجان الاشعاع المشعشع کمال صنعت الله تعالی و لیکن سماع مشایخ مایان رضی الله تعالی عنهم پس پاک است ازین تهمت یعنی خالی از مزامیر بود و آن فقط آواز مطرب بود همراه شعر با خبر دهنده از کمال کاری گری خدا تعالی م الاصل الرابع فی الشعر م اصل چهارم در شعر است م الشعر کلام موزون مشعر عن الشعر

الدقیقة تصدیر عن الحلف الطبع **ت** شعر کلانی است وزن کرده شده
 خبر و بنده از معنی **هائے** باریک و شکل صادر میشود از شخصیکه برائے او کاریگری
 طبیعت باشد مفعولان کلان فی الموعظاته و المحکمته و شعر صنفه الله تعالی و اوقع
 فی جمیع وید و الحشوات **اصالت** پس شعر و قید باشد در فصاحت و حکمت و بیان کاریگری
 خدائے تعالی پس در آئنده تر باشد در دل شنوند و میکش شوق را سوسن کاریگری
م کما جاء فی الخبر ان الشعر حکمت چنانچه آمده است در حدیث شریف که
 تحقیق بعض شعر البتة حکمت است **م** ای ماهوفیه من الفوائد اوقع فی الفوائد **ب**
 فی حکمته بالفتیلتان القلوب **ت** یعنی چیزیکه در آن فایده است
 واقع تر میفود در دل بسبب موزون شدن او پس او حکمت است اسنده
 برائے تاثیر و بهام و الطبع للوزون من مواهبه تعالی یؤتیة من یشاء کاضع
 فی العبد **اصالت** و طبیعت موزون از بخشش **هائے** او سبحانه است میدهد
 و یا هر آن کس را که میخواهد نیست در آن کاریگری برائے بنده مانند آواز نیکو که
 در آن دخل بنده **م** بل هو اشرف منه لانه صفت مخصوصه للانسان **ف**
 الصوت الحسن **اصالت** بلکه آن یعنی طبع موزون بهتر تر است از و یعنی از
 صوت من زیرا که طبع موزون صفت خاص کرده شد برائے آدمی و در آواز
 نیکو شرکت است همراه جانوران **م** و ملاده نهان من الامایر فهو ایضاً نعمة مخصوصة
 من عند تعالی علیه و فلا قیمه و نفسه **اصالت** و چیزیکه سوائے او است از قسم غرایر
 پس آن نیز یعنی است خاص کرده شد از طرف او سبحانه سوسن بنده او تعالی
 پس نیست زبونی و بدی در ذات او هرگز یعنی شعر بذات خود بهتر چیز است **م**
 الاثر لای البوصلی علیه و سلم حستان ثابت کاشف حتی یشی الشعر فی مجلسه للثقیف
 و یشد وضع المنبر حین انشاءه و قال اجمو باحسن و دوح القدس معک **ت**
 آیامی منی که تحقیق پیغمبر خدا صلی الله علیه و سلم حکم کرد حستان بن ثابت را با تصنیف
 کردن تا که تصنیف کند شعر را بعد از آن مجلس بزرگ و میخاند و بر روی آن حضرت

نمیت

صلی الله علیه وسلم وبنیاد آنحضرت صلی الله علیه وسلم منبر را وقت تقصیف کردن چنان
 شعر و گفت آنحضرت صلی الله علیه وسلم که بگویند لے حسان و روح القدس یعنی
 جبرئیل علیه السلام همراه تبت یعنی در مدد گاری تبت هم که از کمال تفسیر هند و کتب
 کتابها است که در این چنانچه ذکر کرده است قاسم قشیری درین حدیث در کتاب خود
 بسند بانی صحیح هم فاذا کان الشعر من اثر الوحی فلا سیبیل لانتکال الصلوات
 پس هرگاه که بشود شعر از اثر وحی جهت مدد گاری حضرت جبرئیل علیه السلام پس
 نیست آنکار او هرگز هم قول النبیه صلی الله علیه و آله ان الله تعالی کدر تحت العرش لا یثقی
 مفاتیحها لست الشعراء و قاضی میکند این را قول پیغمبر صلی الله علیه وسلم که تحقیق بر آن
 خدای تعالی خزان است زیر عرش بنا بر انسان و کلید بانی اوز با آنها شاعران
 است هم و لهذا ما به النبی صلی الله علیه و آله کالشرع کان نزوله مع مقامه الهیات
 و برانے همین نام نهاده است او را یعنی شعرا پیغمبر صلی الله علیه وسلم حکمت همچون
 شرع که نام او حکمت است زیرا که نازل شدن او از مقام بلند است یعنی زیر عرش
 هم فتنانه حسن یعنی فی عینده که هو فلا قبیله فی الامراض فی الموضع القبیله
 پس ثابت شد که تحقیق شعر نیکوست بنا بر معنی که در ذات اوست مانند او یعنی مانند
 صوت حن پس نیست زبونی در ذات او مگر به سبب عارض هم و اجزاء هازبون
 کالغش و الاستهزا و ذلین المخطورات شرعیة المجهول الرسول و المؤمنین و الطغیان
 مانند غش و تمسخر و زینت و وصف کردن ممنوعات شرعی و بگو کردن پیغمبر صلی الله
 علیه وسلم و مومنان و طعن کردن دین هم که افعال الشعراء المذنبون هم المکفره و البهجة
 ستمان رسول الله صلی الله علیه و آله چنانچه کرده اند شاعران در روع
 گویان از کافران و فاسقان و فاجران در وقت جناب رسالت کتب صلی الله علیه
 وسلم و قوله تعالی و الشعراء یقتبهم الغاوون و هم یقولون علیهم کلامه الشعراء
 الذین یکون فی اشعارهم شعائر الذین و قول حکما که شاعران
 پیروی میکنند ایشان را مجروحان و راهبان حل کرده شده بر آنها یعنی بر شاعران

وروغ گویان نہ بر شاعرانیکہ باشند شعر برائے ایشان نشان دین م اذلا شعرا
 النسخة مروية عن اکثر الصحابة رضوان الله تعالى عنهم ترجمہ جہت اینکه شعر برائے کہ
 برائے نصیحت ہستند روایت کردہ شدہ انداز اکثر باران پیغمبر صلی اللہ علیہ وسلم
 رضی اللہ تعالیٰ عنہم م والدلیل الظاہر علیہ ان الاشتغال بقدر الشد بین بدک رسول
 صلی اللہ علیہ وسلم بل ہوا شد ترجمہ و دلیل ظاہر برین آنست کہ تحقیق شعر ہا البتہ
 خواندہ شدہ اند در میان ہر دو دست یعنی پیش پیغمبر صلی اللہ علیہ وسلم بلکہ آنحضرت
 صلی اللہ علیہ وسلم خود خواندہ آنہا را یعنی شعر ہا م و ہو دلیل الظاہر الا بالحقہ
 است و ہمین است دلیل ظاہر برائے مباح شدن شعر م فافہم است پس
 ہم کن م **الاصل الخامس** فی صوت الحسن والکلاموزون فی اباحتہما جمیعاً
 اصل پنجم در آواز نیکو و کلام وزن کردہ شدہ در مباح شدن این ہر دو م
 فاذا ثبت ان سماع صوت الحسن والشعر المشعر من صفة الله تعالى جائز
 ثبت ان سماع مباح اجتماع الحسن والحسن یوجب زیادۃ الحسن فیہما فوجس الاستماع مستحسن
 است پس ہر گاہ کہ ثابت شد کہ تحقیق شنیدن آواز نیکو و شعر آگاہی دہندہ از کار گیر
 او **الحکمۃ** تعالیٰ جایز است پس ثابت شد کہ تحقیق سماع مباح است زیرا کہ جمع شدن
 نیکو با نیکو باعث میشود زیادتی نیکوئی را در ان ہر دو پس او یعنی سماع نیکو است
 و شنیدن او نیک کردہ شدہ است م ویشیوالیہ قول النبی صلی اللہ علیہ وسلم زینوا
 القرآن باصواتکم فان الصوت الحسن یزید القرآن حسناً و اشارت میکند طرف
 این قول پیغمبر صلی اللہ علیہ وسلم کہ زینت کفید قرآن را با آواز ہائے خود چرا کہ
 آواز نیکو زیادہ میکند قرآن را از روی نیکوئی م فالقرآن حسن فی بنفسہ و لا یؤ
 بالصوت الحسن بسبب لزیادۃ الحسن فیہ لایقاعہ فی قلب السامع
 است پس قرآن نیکوست در ذات خود و اد اگر دن او با و از نیکو سبب زیادتی
 نیکوئی است در ان برائے واقع کردن او قرآن را در دل شنوندہ یعنی از جہت
 تاثیر او در دل ہائے شنوندگان م فاذا کان الشعر موافقاً لمعناہ فی حکمۃ

ت پس وقتیکه شد شعر موافق برائے معنی قرآن پس داخل خواهد شد در حکم
او نیز یعنی ادائے آن با و از خوش نیکو باشم فهو لا یخلو عن المغنیر اما فی الموعظة
الحسنة فاستماعه حسن بالاتفاق ت پس شعر خالی نیست
از دو معنی یا در نصیحت نیک است پس شنیدن او نیکو است بالاتفاق م
واما فی صفة الجرد والاکمرد والنساء الحسناء فهو محمول علی استماع حسن الحواد
العلماء فاستماعه مستحسن ایضاً للتشویق للموعن الی الآخرة ت
و یا در وصف امر و نابالغ زنان خوب صورتان پس این حمل کرده شده است
بر شعر بے نیکوئی حوران و غلام بے بهشتی پس شنیدن این نیز نیکو است
و برائے شوق دمانیدن او مومن را سوئے آخرت هم والصوت الحسن یؤکد
عند الاستماع ویوجب زیادة التشویق الیها و هو احسن ت و آواز نیکو تا کید
میکند شعر از نزدیک شنیدن و باعث میشود زیادتى شوق را طرف آخرت و
این نیکو است م و کانه سمع النبی صلی الله علیه وسلم قصیدة کعب بن زهیر
وفی صدرها ذکر حقین استلها ت و برائے این که تحقیق شنیده است
پیغمبر صلی الله علیه وسلم قصیده کعب بن زهیر و حالانکه در ابتداء او ذکر خوب
صورتی زنان است پس متعین شد آن یعنی شنیدن چنین قصیده کما قال الشاعر
بانت سعاد فقلوبهم مقبوله لى هتک المصراع بهیفاء مقلبه عجزاء مدبرة
چنانچه گفته است کعب بن زهیر جدا شد سعاد پس دل من امر در غمگین است
و سعاد نام معشوقه است تا این مصراع اگر از پیش بینی نازک کمر است و اگر از
پس بینی بزرگ سرین است م و فیہ صفة عجزاء فثبت ان ذکر المصراع
اکمرد والنساء جائز فی المشرح ت و درین مصراع وصف سرین است پس
ثابت شد که تحقیق ذکر کار یکی امر و زنان در شعر جایز است در شرح شریف
م و استماعه بالصوت الحسن محسن لانه سمع النبی صلی الله علیه وسلم بالقبول
وقال من حفظ هذا القصيدة فله الجنة ت و شنیدن

شعرآواز نیکو است زیرا که تحقیق آفریننده است پیغمبر صلی الله علیه وسلم
 بقبولیت و فرموده است هر که یاد بگیرد این قصیده را پس برائے او جنت است
 هم و ساریه الله صلی الله علیه وسلم اسمها بالاحسان فی المسجد ت و
 روایت کرده شده است که تحقیق پیغمبر صلی الله علیه وسلم شنیده است آن
 قصیده را آواز خوش در مسجد میفهمیدند که استدلّاحل اباح المشایخ
 السماع بالاتفاق پس بهمین دلیل مباح گردانیده اند مشایخ سماع
 را باتفاق هم اما ضرب الید عند البعض استحسانه لا طرب
 قلوب المستمعین و اظهار التواجد فیه فمهم و هو لا یضرب الذنن كما ذکر
 ت در دست بردست پس نزدیک بعضی مشایخ نیکوئی او برائے خوش گردانیدن
 دلها مشنونگان است و اظهار وجد از ایشان و او حل کرده شده است
 برزدن و فچنانچه ذکر کرده شده است هم و روی البعض انه ضرب الاعرابی
 هكذا بین یدی انه رسول الله صلی الله علیه وسلم عند انشاء الشعر بالاحسان حتی قال صلی الله
 علیه وسلم فی الحکم عمن کان یحیی و روایت کرده اند بعضی که تحقیق زده است اعرابی همچنان
 در میان هر دو دست یعنی پیش رسول الله صلی الله علیه وسلم نزدیک خواندن شعر
 با و از خوش تا اینکه وجد کردنی صلی الله علیه وسلم همراه صحابه رضی الله عنهم چنانچه
 قریبی آید بیان او م **الحاصل السادس** فی شروط الاباحه
 اصل ششم در شرط های مباح شدن سماع هم اجماع الصوفیه و محدثین علی
 ان السماع بالنظر الى نفسه مباح والعلّة المحمودة التلحی جمع شده اند صوفیان
 و محدثان براینکه تحقیق سماع نظر کردن ذات خود مباح است و سبب حرام
 شدن لهو و لعب است هم و ما رفا القمءاء من الاخبار و الاثر فی حرمة فیه
 علی یقین فاما فقد المحمودة فیه و آنچه روایت کرده اند فقیهان از حدیثاء در
 حرام شدن او پس حل کرده شده است بر لهو و لعب و به کم شدن علت کم خواهد
 شد حرمت بالضرر هم کما قال شیخنا فظا الملة والدين قد سأل الله مرة الغریب

ث اصل مقوم در دلیل هائے سماع است هم از اینها **الاولی** قال الله
 فليسمعوا الذين يسمعون القول ليعتصروا احسنه آية
ث آیت اول گفته است خدایتعالی پس بشارت ده بندگان مرا چنین بگو
 سخن را پس متابعت میکنند بهترترین اورام فالقول **يقضه** التعميم والاستغناء
 پس سخن نقاضاء میکند عموم و شمول را یعنی عام شدن سخن از خالق
 و مختلف و الدلیل علیما نه مدحهم باتباع الاحسن از تفصیل الشئ علی نفسه لا يجوز
ث و دلیل بر عموم این است که تحقیق خدائے تعریف کرده است بندگان
 خود را متابعت خوشترین سخن و اگر فقط سخن خالق را میبود پس معنی **يتبعوا احسنه**
 درست نمیشود چرا که سخن خالق تمام احسن است جهت اینکه بزرگی شئی
 بر ذات خود جایز نیست هم فیهما ان المراد به جنس القول من كلامه تعالی و كلام مخلوق
ث پس ثابت شد که تحقیق مراد سخن جنس سخن است از کلام او سبحانه و
 و کلام بنده او هم ولو کان کلامه اللام بدلا من المضام اليه كما اذا التزاهدي
 ای یستمعون قولی فالشعرا اذا كان موافقا للمعناه يدخل فی حکم ایض **ث** و اگر
 باشد الف و لام عوض از مضام الیه چنانچه اراده کرده است صاحب تفسیر
 زاهدی یعنی یستمعون قولی مراد گرفته معنی این میشود که بشارت ده بندگان مرا
 که میشوند سخن مرا پس بشعر و قنیه باشد موافق برائے معنی سخن خدائے تعالی
 داخل خواهد شد در حکم آن نیز **ثم الثانية** قال الله تعالی واحل لكم الصیبات
 وهو ما یکون له طیب النفس لان یكون حرمة منصوبة
ث آیت دوم گفته خدائے تعالی که حلال کرده شده است برائے شما یاں طیبات
 و او چیز لیت که شود بان خوشی نفس مگر اینکه باشد حرام شدن او ظاهر کرده شده
 هم اذا اصله الاستیاء هی الطهارة **ث** زیرا که در اصل در همه چیز طهارت
 پاک است هم والسمع اطیبها کانه طیب القلب و روح الروح حیة حلاله بدلالة الف
ث و سماع پاکیزه ترین و خوشترین آنهاست زیرا که باو خوشی دل و خوشی

م و این سلم تاویلکم فالتوفیق بین الاقوال ممکن است و اگر تسلیم
 کرده شد تاویل ایشان پس موافقت میکند در میان قولها ممکن است م اذ امیرایها
 غنا الجاهلیة وهی استماع الاغناء التي نلکمن فیها قصاء حرو و الکفار و ذکومعاً
 و وصفناهم **ت** زیرا که مراد غناء غناء ایام کفر و جاهلیت باشد و این ششین
 شعر همیست که باشد در آن قصه جنگها کافران از قبیل شجاعت و جلاوت ایشان
 و ذکر عشق بازی آنها و تعریف بیت های ایشان م فالاصل ان الله و الملعب الدعوت
 الى الفساد فيه موجو **د** **ت** پس اصل اینست که تحقیق بهو و بوب و طلیدن
 سوائی بنا در غناء جاهلیت موجود است م والدلیل علیه آخرایة اولی لیضل عن
 سبیل الله **ت** و دلیل برای آخرایت اولی ست که فرموده است
 خدائے تعالی در بیان بهو حدیث در آخر آیت تا که همراه کند از راه خدائے تعالی
 و ظاہر است که موجب گمراهی بهین غناء ایام جاهلیت است نه غناء مطلق م فاسماع
 الذی یفیسع الاغناء و یدعو الی سبیلہ تعالی بترك الا لتفات حاسوا فاعلم
 خارج حکمت پس سامعی که کشاده میکند شنوائی شنوندگان را یعنی دیده و گوش
 عبرت را و اکنده دعوت میکند طرف راه او سبحانه بگذاردن التفات از آنچه سوائے
 اوست سبحانه پس او خارج است از حکم آن یعنی از حکم غناء همراه کننده م و لهذا اول بن
 مسعود رضی الله تعالی عنه هو الحدیث بالشعر ایض **ت** و برائے
 همین تاویل کرده است ابن مسعود رضی الله تعالی عنه بهو حدیث را بشعر نیز م و استماع
 الشعر فی نفسه لیس بحرام کانه سمع النبى صلی الله علیه و آله الشداة الصحابة رضی الله
 تعالی عنهم **ت** و شنودن شعر و ذات خود حرام نیست چرا که تحقیق شنیده است
 پیغمبر صلی الله علیه و سلم و خوانده اند و را یعنی شعر را اصحاب رضی الله عنهم پیش
 آنحضرت صلی الله علیه و سلم م فالحرمه فیہ بعارض و هو الاستهزاء فی المذین
 و الاضلال لتزین الکفر فی قلوب المسلمین کما ذکرنا
 فی شان الشراء الضالکین **ت** پس حرام شدن در آن بسبب عارض است و

این سخن است در دین و مگر اه کردن بسبب زینت دادن کفر و دلها ئی مسلمانان چنانچه
 ذکر کردیم در شان شاعران گمراهان هم فحکمه سائر فی الغناء البیضات پس حکم آن
 یعنی بشنودن شعر جاری است در غناء نیز یعنی غناء در ذات خود حرام نیست بلکه حرمت او
 بسبب عارض است مثل سر ایدن امر و وزن یا دران مزا میر باشد هم فهو اذا کان
 فارغاً عن هذه العواضل قبله بالافتراق پس او یعنی غناء وقتیکه باشد فارغ
 ازین عارضه ها که موجب حرمت هستند پس سباح خواهد شد بالاتفاق هم فافهمت پس
 فهم کن **م الأصل الثامن** فی تمسکاته من اخبار المشهورات اصل هشتم در
 دلیل های سماع است از حدیث های مشهوره هم فنهما ماری التقات عن عائشة
 رضي الله عنها بالاسناد **ث** پس بعضی از انها چیزی هست که روایت کرده شده است از عائشه
 رضي الله تعالى عنها باینکه روایت می کند که رسول الله صلی الله علیه و سلم مسجی
 جاریتان تغنیان و نظربان بدین و رسول الله صلی الله علیه و سلم مسجی
 بتوی ففهرها فکشف رسول الله صلی الله علیه و سلم و
 عن وجهه و قال دعهما یا ابا بکر فانیها یا م عید
ث که تحقیق ابا بکر رضی الله تعالی عنه داخل شد بران یعنی در خانه عائشه رضي الله تعالى
 عنها و نزدیک او و وزن نوجوان می سر ایدند و دف میزدند و رسول صلی الله علیه و سلم
 بر روی مبارک خود چادر گرفته دراز شده بودند پس منع کرد ابا بکر رضی الله عنه آن هر دو
 را پس بگشاد رسول صلی الله علیه و سلم حیره مبارک خود را و فرمود که بگذر این هر دو را ای
 ابا بکر چرا که تحقیق این روز های عید است هم و فی روایة اخرى قال ابو بکر
 من ما الشيطان من تن فقال النبي صلی الله علیه و سلم دعهما یا
 ابا بکر فان کل قوم عید عینا هذا **و** روایت دیگر است که گفت ابا بکر فرما
 الشيطان دو بار پس فرمود پیغمبر صلی الله علیه و سلم بگذر این هر دو را ای ابا بکر چرا که تحقیق این
 هر قوم عید است و عید مایان یمن روز است هم ففهرابی ابو بکر یدل علی حرمة
 السابقة لعلته التلبی والدعوة الى الفساد والتمی فوجد فی غناء الجاهلیة

ت پس منع کردن ابی بکر رضی الله عنه دلالت میکند بر حرمت اولی غناء بسبب
 بهو و طلبیدن سوغے فساد جنین سبب وفاد که یافته میشود در غناء ایام جاهلیت م
 و تسلیه رسول الله صلی الله علیه وسلم یشر الی اباحتہ لاحقة و بالنظر الی الاصل
 ت و سلم و اثن رسول خدا صلی الله علیه وسلم اشاره میکند سوغے اباحت لاحقة آن بظن
 کردن طرف اصل م و هو الصوت الحسن و الکلام الموزون المتکون من الحکمة
 و الموعظة و حب الله تعالی و حب البر سعال ت و ان آواز
 نیکوست و کلام وزن کرده شده زیبایش داده شده از حکمت و بصیحت و دوستی خدا
 تعالی و رسول صلی الله علیه وسلم م فاذا کان غناء الجاهلیة حراما فحقا
 للسکر و الاضمار ت پس و قتیکه شد غناء ایام جاهلیت حرام جهت شتمال
 مسکرات و تباه م فکان غناء الاشعار التي يكون فيها ذکر آية النعمة
 و لغنائها المودعة من تبحر بنوعین الاسلام فی القلوب و الدعوة الی
 السلام عند علم الغیبت پس باش غناء شعر بایک باشد و راں ذکر آیت انعام کند و ذکر
 نعمت های اوصل شانه که نهاده شده اند یعنی حصه رسیده اند هر یک را نیجه
 دهنده بزرینت اسلام در دلها ت و طلبیدن سوغے خانه سلامتی نزدیک داننده
 غیبا م و كذلك قال الصوفی السماع فحرك القلوب لحال الغیوب ت و برائے
 ہمیں گفته اند صوفیان که سماع حرکت دهنده دلهاست سوغے داننده غیبت م فان
 قلت اذا كانت باحة مفيدة في يوم العيد فكيف يدل على استماعه في غير
 ذلك الوقت ت پس اگر گوئی هر گاه یک شدمباح شدن سماع قید کرده شده در روز
 عید پس چگونه دلالت میکند بر شنیدن او در غیر الوقت م قلت المراد بالعيد يوم
 عيد به السرور ت خواه گفت که مراد به عید روز عید است که در آن خوشی
 باشد م والدلیل علیه ذکر الایا م ت و دلیل بر این ذکر روز با است یعنی
 جناب رسالت مآب صلی الله علیه وسلم ایام عید فرموده نه يوم عید حالانکه يوم عید بکر روز
 میباشد و یوئیده قول تعالی ت و تائید میکند این را قول خدا تعالی

م ربنا انزل علينا مائدة من السماء الى الاخرة لتكون عيداً لنا ولحوارنا
 ت معنی این است ای پروردگار مایان نازل کن بر مایان مائده از آسمان تا آخرت
 که میشود عید برائے اولین و آخرین مایان هم مائدہ البعد مائدة السمر و سر ت پس
 مراد به عید عید کردن خوشی است بالاتفاق هم فثبت ان کل یوم یعود به السمر
 فهو عید ت پس ثابت شد باینکه تحقیق هر روزی که عید میکند در آن خوشی
 پس او عید است و منها ما سر و به عن عائشة رضی الله عنہا ت و بعضی
 از اخبار مشهور خبری هست که روایت کرده شده است از عائشہ رضی الله عنہا نیز
 انہا قالت کانت عندی جاریۃ من الانصار فزوجتها لی اجل من الانصار
 ت کہ تحقیق عائشہ گفت کہ بود نزد یک کنایک دختر از انصار پس نکاح کردم او را و سر و
 از انصار هم فقال رسول الله صلی الله علیہ وسلم یا عائشة الاتعین هذا الحی
 من الانصار فاقم بحیثی الغنائم پس گفت رسول خدا صلی الله علیہ وسلم ای
 غنما چرا نیکروی این قبیلہ را کہ از انصار است پس چرا کہ تحقیق ایشان دوست میدارند
 غنما را هم فهذا للحديث دلیل ابا حنہ مطلقاً عن النبی صلی الله علیہ وسلم و صدق الانصار
 یجوز لغنائم ت پس این حدیث دلیل مباح شرع مطلق غنائم است چرا کہ بنصر صلی الله علیہ
 وسلم تعریف کرده است انصار را به دوستی غنما و قلنا قال الله تعالی فی شان اصحابه
 ولكن الله حبب اليكم الايمان وزينه فی قلوبکم و کسره اليکم لکفر
 والفسوق والعصیان ت و تحقیق گفته است خدای تعالی در شان
 یاران آنحضرت صلی الله علیہ وسلم ولیکن خدا تعالی محبوب گردانیده است سوائے
 شمایان ایمان را و زینت داده است او را در دلبائے شمایان و مکروه داشته سوائے
 شمایان کفر و فسق را و گناه را هم فلو کان الغناء معصية لکان علیہم مکروه
 لا محبوباً ت پس اگر بودے غنما گناه البته بودے براوشان مکروه نه پسندید
 هم فثبت به ان استماعه مستحب فی کل الازمان فلا یخص فی الولیمة
 اذا احتجبتین فی وقت دون وقت فیستعمل کل الاوقات پس ثابت شد

باین که تحقیق شنیدن غناء مستحب است در جمیع اوقات پس خاص نیست در
 ولیمه جهت اینکه دوستی معین نمیشود در یک وقت بدون وقت دیگر پس شامل باشد هر وقتها را و ولیمه
 طعام وقت صبح روز دوم شادی را که نذریم فافهم است پس فهم کن هم و فی اباحه
 کثیرا من الاخبار المسندة من حيث لا یخصی عدد ها و نحن الکفینا بالاحدین
 انما کافیان للشهادت و در بیاح شدن او بسیار است از حدیثها سند کرده شده
 ازین حیثیت که احاطه نکرده شود تعداد او شان و ما کفایت کردیم به دو حدیث زیرا
 که آن هر دو کفایت کنندگان اند برای گواهی هم و ما روی الفقهاء من الاخبار
 عن امامة و جابر و غیر همارضی الله تعالی عنهم فی حرمة فلا یتصل بصحة الحسن
 و حیرے که روایت کرده اند فقیها از حدیثها از ابی امامه و جابر و غیر این هر دو
 رضی الله تعالی عنهم در حرام شدن اولی متصل نمیشود به صحیح شدن سند کردن هم
 فلا یتغیر عند الحدیثین که ما ذکر الشیخ محمد الدین رحمة الله تعالی فی کتابه صراط المستقیم
 پس اعتبار نکرده خواهد شد نزد یک محدثان چنانچه ذکر کرده است شیخ محمد الدین
 رحمة الله علیه در کتاب خود که سنی به صراط مستقیم است هم و لو اعتذر فلا یعارض حدیث
 عائشة رضی الله تعالی عنها که آنها شهرتها منهن است و اگر اعتبار کرده شود
 پس مقابل نمیشود حدیث عائشة رضی الله تعالی عنها را چرا که او مشهور تر است در فقا
 از این هر دو هم و لو تأملت فیما العرف ان کل واحد منها دلیل علی اباحه
 و اگر تأمل کنی تو در آن هر دو حدیث هر آینه خواهی شناخت که تحقیق هر یک
 از این هر دو دلیل است بر بیاح شدن او نیز هم فلهذا لا یفی عن ابی امامه و الحسن
 پس اول آن صحیح نیست که روایت کرده شده است از ابی امامه رضی الله تعالی عنهما
 م انه قال علیه لصلوة و السلام ما من رجل یرفع صوته فی الغناء الا یغتنل الله علیه
 المیطانین احدهما علی هذا المنکب و الآخر علی هذا المنکب است که تحقیق او
 گفت که فرمود آن سرور صلی الله علیه و سلم نیست آنکس از مردم که بلند میکند آواز خود را
 در غناء مگر میفریبد خالے تعالی بر او و شیطان یک از این هر دو بر یک ساز

دومی بر شانه دوم هم قالوا عید بر جمع الی رفع الصوت عند الغناء عرکا
 الی استماع **ت** پس وعید یعنی وعده رسانیدن بر جمع میکن سوئے بلند کردن آواز غنا
 نه سوئے شنیدن او **م** فلاحه للسکرة فی حرمة اذا هو یزاحمة عندک
 ستماع فهو ممنوع **ل**ن جهر فیدل علی جواز الاستماع **ت** پس نیست حجت برائے منکر در
 حرمة آن زیرا که العنی بلند کردن آواز فراحت میکند آنرا یعنی غنا را نزدیک
 شنیدن پس بلند کردن آواز منع کرده شده است برائے آنکس که بلند کند
 آواز را نزدیک غناء پس دلالت میکند بر جایز شدن شنیدن او نیز **م** الا تزی
 ان الناس امروا بالکستماع والا نضات عند تلاوة القرآن اذ التکلم
 یزاحم الاستماع **ت** آیا ندیدی که آدمیان حکم کرده شده اند
 بر شنیدن و خاموش ماندن نزدیک تلاوت قرآن جهت اینکه کلام کردن فراحت
 میکند شنیدن را **م** فافهم **ت** پس فهم کن **م** اما الاخر ما روی عجایب
 رضی الله تعالی عن النبی علیه الصلوة والسلام **ت** لیکن حدیث دوم آن خیر نیست
 که روایت کرده است جابر رضی الله تعالی عنه از پیغمبر خدا صلی الله علیه وسلم **م** قال علیه
 السلام ان ابلیس اول من ناسر و تغنی فهو ماول بالنیاح بالریاء
 و تغنی باللهو و الاستمراء اذ نوحه و عناء دعوا الی الراء الله فهو ممنوع **ت** با که
ت گفت آن سرور صلی الله علیه وسلم که تحقیق ابلیس اول آنکس است که نوحه ساخت
 است و سرانیده است پس این حدیث تاویل کرده شده است به نوحه کردن بریاء
 و سرانیدن بلهو و متخریب اینکه نوحه شیطان و سرانیدن او طلبیدن است طرف
 ریاء و لهو پس این منع کرده شده است بالاتفاق **م** اما النوحه علی صوت العباد
 والغناء لطیب القلب فلا یشتبه فهو مباح کما ثبت **ت** **ت** **ت** **ت**
ت لیکن گریه کردن بر فوت شدن عبادت و سرانیدن برائے خوشی دل پس
 مشابه نیشود آنرا یعنی نوحه را که برائے متخر و لهو است و غناء را که دعوت میکند سوئے
 فدا پس این مباح است چنانچه ثابت شده است **م** فیها فیما یحصل المتوفیق بین

الاخبار و هکذا پس باین تقریر حاصل میشود موافقت در میان حدیثها و همین
 اصل است هم اما قولهم الغداء حرام و الخمر و النکاح و الخمر و الخمر و الخمر
 کفر و موافقتاً مع الحکم من الله عز و جل لیکن قول فقیهان که سراییدن حرام
 است و شستن در آن فسق است و لذت گرفتن بآن کفر است پس این قول را
 محض سب از پیغمبر صلی الله علیه و سلم و نیست در آن ذوق کلام آنحضرت صلی الله
 علیه و سلم اذ التلذذ بالحرام و النکاح و الخمر و الخمر و الخمر و الخمر و الخمر و الخمر
 است چرا که لذت گرفتن بحرام و اگر چه باشد مثل زنا لیکن نیست کفر نزدیک اهل سنت
 و الجماعت هم فهذا القول یوجب الی عقیدة اهل الهواء فلا یعقدون پس این
 قول رجوع میکند بسوئے عقیده اهل هوا یعنی خواجه و معتز که ترکب گناه کبیره نزد
 ایشان کافر میشود پس اعتقاد کرده خواهد شد بعقیده آنها هم **اکمال التاسع**
 فی الاشارة الى وسیة عن الثقات اصل نهم در خبرهای مشهوره
 از مردمان ثقه هم راوی الشیخ العارف ابو طالب المکی رحمه الله تعالی علیه عن
 کثیر من السلف صحابی و تابعی و غیرهم ان السماع مباح و مع کثیر من الصحابة و التابعین
 است روایت کرده است شیخ عارف ابو طالب المکی رحمه الله تعالی علیه از بسیاری
 مردمان سلف صحابیان و تابعیان و سوائے ایشان که تحقیق سماع مباح است و عقیده
 بسیار کس از صحابه و تابعین رضی الله تعالی عنهم هم و قوله معتبر و فو علی و کمال
 بحاله و علی باحوال السلف ۱۱ ۱۱ ۱۱ و قول این شیخ عارف معتبر است
 برائے زیادتی علم او و کمال حال او و علم او باحوال السلف هم و قال ان انکر هذا السماع
 محال مطلقاً غیر مقید و مفصل یکون انکار علی سبعین ^{صدیقاً} گفته است
 اگر انکار کرده شود این سماع مجمل و مطلق بدون کسی قید و تفضیل خواهد شد انکار
 بر بنسناد است گویان هم و ان کننا فلعلنا انکار اقرب الی طبع القراء المتزهدین
 ۱۱ ۱۱ ۱۱ و اگر چه هستیم ما که میدانیم انکار را قریب تر طرف طبیعت قاریان -
 متزهدان و متزهدان را گویند که به تکلف خود را زاید سازد و صورت پُر مکرور یا نماید

هم وانا لا نفعل ذلك لانا نعلم ما لا يعلمون وسمعنا من السلف الصالح
 ما لا يسمعون وبتحقيق که ما یکنیم انکار چو که ما میدانیم چیزی را که نمیدانند
 او شان و شنیده ایم از سلف صالح چیزی که نشنیده اند او شان م و قلا
 ایضا ان المذکر للسمع على الاطلاق من غير تفصيل لا يتخلو من جلا ولا فلاح
 ت و گفته است او نیز که تحقیق مذکر سماع مطلقاً بدون تفصیل خالی نیست
 از اوقات هائے سرم اما جاهل بالسنن و کثارت یا جاهل است به سنتها
 و حدیث هائے سرم مفسر بما ابيح له من اعمال الا خیار ت
 و یا تنگ کننده است نفس خود را با آنچه که مباح کرده شده است برائے او
 از عمل هائے نیک م و اما جامد الطبع لا ذوق له و هو کما یعمل اسفا
 ت و یا کند ذهن است نیست ذوق برائے او و این مانند خر است که
 بر میدارد و کتابها را هم و ذکر فی کتاب البیان فی الفقر وی عن عثمان رضی
 الله تعالی عنه انه کان عنده جاریتان تغنیان فلما کان وقت السجود
 قال سکا فان هذا وقت کسفات و ذکر کرده شده است در کتاب بیان که
 در علم فق است که روایت کرده شده است از عثمان رضی الله تعالی عنه
 که تحقیق بود نزدیک او و کنیز که میسریند پس هرگاه بیک وقت سحر میشد

میگفت که بند شویدی یعنی خاموش شویدی چرا که این وقت صبح است هم و ردی
 المشیخ عبد الرحمن السلسی با سناد عن ابن عمر رضی الله تعالی
 عنهما انه سئل عن الغناء فقال لا بأس به ^{لما لم یکن معنی} و روایت کرده است عبد الرحمن
 سلمی بسند کردن ابن عمر رضی الله تعالی عنهما که تحقیق او سوال کرده شد از
 سر آمدن پس گفت که نیست خوف بآن وقت یکبار باشد همراه او شراب
 هم و فی تقدیر یک امام الشافعی ان عمر رضی الله تعالی عنه اذا اخلاق دانه بنظر
 بالیبت للبتین ^ت و در تهذیب الاخلاق امام شافعی رحمه الله علیه است
 که تحقیق حضرت عمر رضی الله تعالی عنه وقتی که خالی میشد در خانه خود یعنی
 تنها میشد ترنم میکرد و بایت هم فاستاذن علیه عبد الرحمن بن العوف
 و هو یترنم فقال سمعته یاعبد الرحمن فقال بغم اذا خلونا
 مناز لنا نقول کما نقول ^ت پس طلب اذن کرد بران عبد الرحمن بن عوف
 یعنی اراده درآمدن کرد نزدیک او و حالانکه او ترنم میکرد و پس گفت او
 آیا شنیدی تو ای عبد الرحمن گفت آری وقتی که خالی میشوم مکان
 های خود را میگویم چنانکه تو میگویی هم فثبت بهذا ان الغناء تطیب
 النفس مباح و هو متعارف بینهم ^ت پس ثابت شد باین که تحقیق

غنا بنا بر خوش نمودن نفس مُباح است و همین است مشهور میان
 ایشان م و ذکر العزالی عن یونس بن عبد الاعلی انه قد سالت کلام
 المشاع عن ابی اهل المنة السماع فقال لا اعلم احدا من علماء الحج اذان بیکره
 السماع الا ان یكون من اهل اوصاف ^{منکرا} و ذکر کرده است امام غزالی از یونس
 بن عبد الاعلی که تحقیق او گفت که تحقیق سوال کرده شد امام شافعی از
 مباح کردن اهل مدینه سماع را پس گفت منیدانم کسی را از علمائے حجاز
 که مکروه پندارد سماع را مگر اینکه باشد از آن در وصفها کسی چیز را نکار
 کرده شده م اما قول ابن مسعود ^{رضی الله عنه} عن الغناء وینبئ النفاق
 فی القلب كما ینبئ الماء البقل فهو دلیل علی البیضة لیکن قول
 ابن مسعود رضی الله تعالی عنه که غنا میر و یا نفاق را در دل چنانکه
 میر و یا نذ آب سبزه را پس این دلیل است بر مباح شدن او نیز م
 اذ النفاق لا یصلح الا فی امر صالح بان یكون الفاعل نية فاسدة فالنفاق
 الفاسدة یفسد ^{العمل} چه که نفاق صلاحیت نمیدارد مگر در امر نیک بایں
 طور که باشد برائے فاعل نیت فاسد پس نیت فاسد فاسد میکند عمل را
 م فثبت به ان الغناء فی نفس من صالح بالاتفاق ^ت پس ثابت شد

باینکه تحقیق غنا در ذات خود امر نیک است بالاتفاق هم اما قول عثمان
 رضی الله عنه ما لتعین ولا تمیت ولا مسست مذکری یعنی منذ
 با یعت رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم علی غنا الجاهلیة لتوفیق کلام به بالقلیل و هو
 است لیکون قول حضرت عثمان رضی الله تعالی عنه که نه سراپیدم و نه آرزو کردم و نه
 مساس کردم شرمگاه خود را بدست راست خود از وقتیکه بیعت کرده ام
 از رسول الله صلی الله علیه و سلم پس این قول حل کرده شده است بر غنا
 ایام جهالت و بر آنچیز که مشابه اوست چنانچه غنا کرده میشد در زمان جاهلیت
 برائے موافقت خبرهای در میان هر دو قول و همین اصل است یعنی میان
 هر دو قول حضرت عثمان که از قول اول که نزد او دو کثیر میسرا میدند
 اباحت معلوم میشود و ازین قول ثانی عدم اباحت هم و لذلك قال الشیخ
 فی السماع حلال و حرام و شبهة است و برائے همین گفته است حضرت
 سلطان المشایخ رحمته الله للعالمین رضی الله تعالی عنه که در سماع
 حلال و حرام و شبهة است هم فمن سمع بنفسه مشاهدته شهوة و هو
 فهو حرام المشاهدة غنا الجاهلیة پس شخصی که میشنود بنفسه مشاهد شهوة
 و هو او حرام پس این حرام است بسبب مشابه بودن او غنا ایام جاهلیت

م ومن سمع بطبع على صفة مباح من جارية او من وجته كان فيه خلل
 بنهته اللهوت و شخصيكه بشنو و بطبعيت بر صفت مباح از كنيزك خود
 يا از زوجه خود باشد و ران داخل شدن شبهه بهوزير كه بذات خود مباح
 است ليكن مشابه بهوست م ومن سمع بقلب سليم عن اللهو و الطبع
 للاعتبار و الاكثابه و الشوق الى لقاء الله تعالى فهو حلال بالاتفاق
 و كسيكه بشنو و بدل سالم از بهو و لذت طبع برائے عبرت و خبر دار شدن
 و شوق سوئے ملاقات باری تعالی پس این حلال است بالاتفاق
 م و یوحى اليه اقول الصوفية و اشاره ميکنند سوئے
 این قولهائے صوفیان م قال ذى النون السماع و الادحق بزجر القلب
 الى الحق فمن اصغى اليه بحق تحقيق و من اصغى اليه بنفس نزنق
 ۰ ۰ ۰ ت گفته است ذى النون مصرى كه سماع و ادحق تعالى است
 برانگيخته ميکند دل را بسوئے حق تعالى پس کسيكه گوش کند طرف او به
 حق محقق شد و کسيكه گوش کند طرف او بتقاضائے نفس زندیق شد
 م و گذا قال الشبلى رحمه الله عليه من سئل عن ظاهر الفتنة و باطنه صبر
 فمنه فلا تارة حل السماع و الا فقل استند الفتنة و تعرض البلية

ت و همچنین گفته است شیخ شبلی رحمۃ اللہ علیہ قتیقہ سوال کرده شد از او
 گفت کہ ظاہر سماع فتنہ است و باطن او عبرت است پس ہر کہ ثبانت
 اشارہ را حلال شد برائے او سماع و اگر نہ پس تحقیق و خواست کرد فتنہ را
 و پیش آمد بلا ہام فثبت بھما ان السماع اللطیف غذاء لالواح لاهل المعرفۃ
 و بالنظر الی نفسہ حسن قبیلہ اصلا اذ هو حظ الارواح و بہ
 ہزت الاشباح ت پس ثابت شد باینکہ تحقیق سماع لطیف
 غذائے روح ہست برائے اہل معرفت و بنظر کردن سوئے ذات
 خود نیکوست زبوں نیست ہرگز جہتہ این کہ او حظ روح ہست و باو
 جنبش جسم ہست م کہما قال ابو علی الدقاق السماع لطف غذاء لالواح
 لاهل المعرفۃ و لکن ^{مختلف} حکم المسمعین ت چنانکہ گفته است ابو علی دقاق
 کہ سماع اللطیف تر غذائے ارواح ہست بنا بر اہل معرفت ولیکن
 مختلف میشود حکم او بہ حکم شنوندگان م فمن حمله علی حق فله حق ومن
 حمله علی ضدہ فهو کذلک ت پس ہر کہ حل کرد او را بر حق
 پس برائے او حق است و کسیکہ حل کرد او را بر ضدا یعنی برخلاف
 حق پس او همچنین است یعنی سماع ہم خلاف است م فهو کالراحمۃ

الشجرينة اذا هبت على البساتين بروح المشام يطيبه واذا امتد
 على المزابل يحرق نفسها ثم پس سماع مانند باد درخت باست و قتيکه وز
 بر باغ با راحت می بخشد شام را بنحو شبوی خود و وقتیکه میگذرد بر
 قاذورات میسوزاند آرزوات او بسبب بد بوئی م فلاحیاط به
 علی قدر استعدا للسمعین ت پس احتیاط لسمع بر اندازده شود
 شنندگان است م لذلك قال التیثیه فی السماع ثلثة مسموع ومستمع وفتاح
 ت و برای همین فرموده است حضرت شیخ سلطان المشایخ
 رحمه اللعالمین که در سماع شنندگان سه قسم اند م مسموع و مستمع و
 سامع فالمتسمع یسمع بوقت والمستمع یسمع بحال والسماع یسمع بحسب
 ت پس مسموع میشود بوقت و مستمع میشود بحال و سامع میشود بحسب
 م فصفته المتسمع التواجد و صفته المستمع التواجد و صفته السماع التواجد
 که اسند کرد ماکمل پس صفته مسموع التواجد صفته مستمع و صفته
 سامع وجود است چنانچه قریب است که ذکر میکنم درین اصل م الاصل
 عاشر فی بیان حقیقه التواجد ت اصل دوم در
 بیان حقیقت تواجد است م التواجد حرکتی موزونه قصد رسان
 المستمع

بلا اختیار و عند غلبۃ السماع علیہ ^{استغفر} تواجده حرکتی است وزن
 کرده شده صادر میشود از شمع بدون اختیار و نزدیک غالب شدن
 سماع بر ایں او نیکوست م اذ هو یستدعی وجدا للقلب والوجد
 داعی الی وجود المحببت چرا که او درخواست میکند و جدول را و
 وجد طلب کننده است سوائے وجود محبوب م و یوعیده قول النبیه
 صلی الله علیه و آله حدیث قال علیه السلام حین اطلق معاویة ^{رضی} عنی
 فقال لا تواجدا لعلی یا معاویة لیس بکرمین ^{الحبیب} یتهمز عند سماع ذکر ^{الحبیب} و تأید
 میکند ایں را قول پیغمبر خدا صلی الله علیه و سلم ازین وجه که گفت آن سرور
 صلی الله علیه و سلم وقتی که اطلاق کردی معاویہ رضی الله تعالی عنه تواجدا
 را بر یهو یوجب که ای معاویہ نیست بزرگ کسی که نه جنبش کند نزدیک
 شنیدن ذکر و دوست م و سئل الجنید رحمۃ الله ^{تعالی} علیہ عن التواجد فقال ان
 الله ^{تعالی} مخاطب لک و احر فی الميثاق بقوله غفر و جل المست برکم استغفر
 عن عجايب السماع الکلامت و سوال کرده شد حضرت جنید بغدادی رحمۃ الله
 تعالی علیه از تو اجد پس گفت که تحقیق خدائے تعالی خطاب کرده است
 روح ما در روز میثاق بقول خود که آیا نیستم من پروردگار شما یان

پُر شدند از پروردگار خود شنیدن کلام یعنی سبب شیرینی اوم و الا حراح
 فاذا سمعوا لسماع حراکم ذکوا ذلک و در ح ت پس هرگاه که شنیدند
 سماع را حرکت دهانید او شان را ذکر همون آواز هم فالاهن لایب لیس و بنکوا
 البنی علی السلاطین فعل کذا و الصیابة رضی الله تعالی عنکم کثرت پس جنبش کردن
 بسماع نیست انکار کرده شده چرا که پیغمبر صلی الله علیه و سلم همچنان کرده است و
 صحابه رضی الله تعالی عنهم همچنان کرده اندم و قد روی انه علیه الصلوة والسلام
 قال العلی رضی الله تعالی عنه انت منی و انا منک فخلت و تحقیق روایت کرده
 شده است که آنحضرت صلی الله علیه و سلم گفت برائے علی رضی الله تعالی
 عنه که تو از من هستی و من از تو هستم پس او ازین بشاشت جنبش فرمودم
 و قال لجعفر رضی الله تعالی عنه اشبهت خلقی و خلقه فخلت و گفته است
 آنسرور صلی الله علیه و سلم برائے جعفر رضی الله تعالی عنه که مشابهستی تو خلق
 مرا یعنی پیدایش مرا در اعضائے بدن و خلق مرا یعنی اخلاق مرا پس جنبش
 نمودم و قال لزید رضی الله تعالی عنه انت اخونا و هو لنا فخلت و گفته است
 آنحضرت صلی الله علیه و سلم برائے زید رضی الله تعالی عنه که تو برادر من هستی
 و محبوب من هستی پس او جنبش نمودم و التخیل عند الطرب و هو وصفه

للروح كما يشهد الله تعالى في قوله يا أيها الذين آمنوا استمعوا لله واستمعوا لرسوله فان كان صوت واحد فالله استمعوا له وان كان صوتان فاستمعوا لهما فان كان صوتا ثالثا فاستمعوا له
 واین صفت برائے روح چنانچه اشاره کرده است جنید رضی الله تعالی عنه
 سوئے این و تحرك شدن دل باو است م فالروح محرك والقالب محرك
 ث پس روح حرکت دهنده است و قالب حرکت داده شده است م فاذا
 كان الروح يهتد بالنغمه والقالب يهتد به فلا يصدر عن التوجع الا بحركة للنغمه
 ث پس وقتی که روح که جنبش می آید به سبب نغمه و قالب گرد کرده شده بآن
 یعنی متابعت او حرکت میکند پس صادر نمیشود از تواجدها مگر ب حرکت موزونه
 م اذ انغمه موزونه فلا سبيل لانه يوجد بلا اختيار والمتواتر
 چرا که نغمه وزن کرده شده پس نیست راه بنا بر انگار او وزیرا که او یافته میشود
 بدون اختیار تواجدها م م فالروح لا يجد دون الرقص فهو متحرك باختيار
 للبقع وهو فعل السهماء المتصنعين عند غلبة الهواء فهو حرام بالاتفاق
 ث پس تواجدها سوئے رقص است چپته اینکه رقص حرکتی است با اختیار برائے
 خود نمائی و این کار احمقان خود نمایش کنندگان است نزدیک غلبه بدن
 هوا و حرص بر او شای پس این حرام است بالاتفاق م اما حوكة للتواجد
 فتسوعة بتنوع الاحوال و لیکن حرکت تواجدها کنندگان پس نوع نوع کرده شده

است به نوع شدن احوال او شان یعنی حرکت آنها بسیار قسم است موحی
 تصدیق عنه عند وی حرکتی که مذکور است عند الهی حرکت یک حرکتی است که صامد
 میشود از آن یعنی از توابع کننده نزدیک شدت کرب این حرکت مثل حرکت
 جانور فرج کرده شده است نزدیک فرج کردن موحی و حرکتی که هم علی طلب
 وی که حرکت النور عند مشاهدات الیوم عن المساکت و دیگر حرکتی است که
 یافته میشود باو شان نزدیک طلب این مانند حرکت ماهی است نزدیک دیدن
 دریا را از کنار موحی و حرکتی که تبعث منهم عند الطرب و وی که حرکت الفرائش عند
 لقاء النور و دیگر حرکتی است که برانگیخته میشود از او شان نزدیک خوشی
 و این مانند حرکتی که نزدیک ملاقات کردن نور موحی فالتعب للنفس الطلب للقلب
 والطرب للروح پس نقب برائے نفس است و طلب برائے دل است و
 طرب برائے روح است موحی فالتعب بالنفس به هلك والقلب بسلك الروح هلك
 پس نفس باو هلاک شد و دل راه یافته شد و روح مالک شد موحی فهدا
 هتار مختص باهل الکمال کما اهتد النور صلی الله علیه و آله مع النور عند سماع هذه
 القصيدة
 المتکون للجب پس این جنبش خاص کرده شده است باهل کمال چنانچه
 جنبش کرده است پیغمبر صلی الله علیه و آله همراه یاران نزدیک شنیدن این قصیده

که پرست از دوستی شعر لعلد لست جیت لعلو لکبدی فلا طبیب لعل لعل لعل لعل لعل

شفقتی به همدان دقتی و تریاقی ترجمه این است البته تحقیق بگزیده مار دوستی

جگر مرا پس نیست حکیم برائے او و نه دوا نمکدوستیکه فریفته شده ام من او را

پس نزدیک او و او امن است و تریاق من هست شخصی ترجمه این رباعی

در نظم فارسی کرده است
رباعی

بگزیده مار عشقت جگر کباب مارا نه طبیب می شناسد نه فنون گراین دوا را

مگر آن حبیب لبسور بود جان رستم بفنون گری در آید بگفت علاج مارا

م حتی سقط حواءه عن منکبیه تا اینکه افتاد چادر آنحضرت صلی الله

علیه وسلم از شانم فاذا کان لتواجد فعل النبی صلی الله علیه و آله صحابه رضی الله

تعالی عنهم و محبت پس هرگاه بیکه شد تو اجد کار پیغمبر صلی الله علیه و سلم و یاران او

رضی الله تعالی عنهم پس او نیکوست هم و انکان بالنظر الى ظاهره لعب كما نسب

معاویه رضی الله تعالی عنه لیه حیث قال احسن لعبک یا رسول الله فمنع النبی

صلی الله علیه و آله کما ذکرنا و اگرچه هست بنظر کردن طرف ظاهر او لعب چنانچه

نسبت کرده است او را معاویه رضی الله تعالی عنه سوئے لعب از پس وجه

گفت لعب توجہ خوب است یا رسول اللہ پس منع فرمود اور اپنی غیر صلی اللہ
علیہ وسلم چنانچہ ذکر کردیم م و کان له ظاہر و باطن ظاہر و حرکات و سکنات
و باطن غلبات ^{محفیة} و بست برائے و بعد ظاہر و باطن ظاہر و حرکت ہا است

کہ ویدہ می شوند و باطن او غلبہ ہائی است یعنی واردات پوشیدہ است

م فہو عند رباب الصور ہزل اذ ہم لا یطلعون علی الغلبۃ الشریة ^{و یحسبون}

ت پس از نزدیک صاحبان صورت یعنی ظاہر میان ہوں و لعب است

سبب اینکه ایشان اطلاع نمیدارند بر غلبہ یعنی بزوات پوشیدہ و حس میکنند یعنی

می بینند حرکت سورہ را یعنی ظاہرہ را م و عند اصحاب السرب کذا ہم یغلبون

بالمشاهدة السریة و لا یشاہدون الحکما الصورت و نزدیک صاحبان راز

یعنی اہل باطن کوششی است یعنی دولتی است زیرا کہ او نشان غلبہ و میشنود

بمشاہدہ سر یہ و نمی بیند حرکت ظاہرہ را م فہذا الخیر المسند بنبتی عن ہاتین

الحاتین و هو الصحیح لاشبہہ فیہ ت پس این حدیث سند کردہ

شده خبر میدہا ازین ہر دو حالت و ہمیں صحیح است نیست شبہہ را م اما خلالت

صاحب العوارضہ م قول معاویہ فی طلاق التواجد علی اللعبت لیکن

تردد صاحب عوارف درین محل کرده شده است بر قول معاویه در اطلاق
 کردن آن تو اجد را بر لبم فهو شیخ ذاکر شاگرد نعمة الله تعالى فیما عن ذکر
 لیل و نهار اسرار اقبال صفتی ملائکه لکن لیس لهم حاله الشوق و غلبه السماع
 شعور است پس آن شیخ ذکر کننده است و شکر کننده است به نعمت
 خداوند تعالی مستی نمیکند و غافل نیماند از ذکر حق سبحانه شب و روز است
 و با او از بلند و نزدیک است سوائه صفت ملائکه لیکن نیست برائ او از حال
 عشق و غلبه سماع شعورم اذ لیس بینهما ملازمة مساویة لا یوجد احد
 بدو الاخر است چرا که نیست در میان آن هر دو از هم برابری که نه یافته
 میشود یکی بدون دیگری مباد ذکر شیخنا نظام الحق والدين عن الشیخ العارف
 نجم الدین قدس الله سرهما فی القوال انه قال فشاننا فی کل نعمة ما هی تمکن
 للبشر وجودها فی وجود لهذا الخیر العزیز الا نعمة الشوق و نعمة السماع فانهما
 مفقوتة لقوة الصحو لا اشتغال ^{بالتعبد} چنانچه ذکر کرده است شیخ ما رحمته للعالمین
 سلطان المشایخ حضرت نظام الحق والملة والدين از شیخ عارف نجم الدین
 قدس سرهما و فوائد الفوائد شریف که تحقیق گفت آنحضرت در شان او که تحقیق
 درین بر نعمتی که ممکن باشد برائ آدمی وجود او پس آن نعمت موجود است

برای این برادر عزیز مگر نعمت عشق و نعمت سماع پس اثر این هر دو گم شد
است از او برای قوی شدن صحو و مشغول شدن او در عبادت هم فحشاء و
کایدل علی ضعف هذا الخبر بل يرجع الى ضعف الحلال كان صاحب القوة و روح
فیوهو قلب العهد رسول الله ^{صلی الله علیه و آله} واعلم بالسنة و الاثار و ان يعرف بصفة
م پس خلیان او دالت نمیکند بر ضعف شدن این حدیث بلکه رجوع میکند
سوی ضعف حال آن شیخ چرا که صاحب قوه القلوب درج کرده است
این حدیث را در کتاب خود و این صاحب قوه القلوب نزدیکتر است ^ف
زمانه جناب پیغمبر صلی الله علیه و سلم و داناتر است بحدیثها و خبر میدارد به صحیح
شدن حدیث م فافهمت پس فهم کن م الخاتمة ت خاتمه است
م اعلم ان مسألة السماع تختلف بين الفريقين المذكورة كما بيناه
ت بدانکه مسئله سماع اختلاف کرده شده است در میان فرق هائے ذکر کرده
شده چنانچه بیان کردیم م فلا یكون اباحة مقيدة بزمان و زمان
ت پس نخواهد شد مباح شدن او قید کرده شد به یک زمان بدون زمانه دیگر
م كذلك اباحة و الحرمه كما هنا یشتان کما لو و الوحي بعد نبينا علیه ^{الصلوة}
و السلام ^{منقطع} همچنان مباح شدن و حرام شدن چرا که این دو حکم ثابت نمیشوند

مگر بوجی و وحی بعد پیغمبر مصلی الله علیه و سلم منقطع است م فکیف ایضا قول ^{للمثل}
 انه قال علیه ما یستحقه ان السماع کان مباحا فی زمان السلف فلان
 حرام بالاتفاق اذا اهل زمانات ^{مفقود} پس چگونه صحیح میشود قول انکار کننده
 که تحقیق او گفت بر او باد چیزی که آن متحی اوست که تحقیق سماع بود مباح در
 زمان سلف پس اکنون حرام است بالاتفاق چیست اینکه مردم اهل
 در زمان ما گم شده اند و هواد عاء الوحی و اطلاع الغیب لان فقد ^{انه}
 لا یحقق الا بها و هو کفر بالآی و دعوی وحی و علم غیب است چرا که گم شدن اهل
 معلوم نمیشود مگر بآن هر دو و این کفر است بالاتفاق زیرا که وحی موقوف
 است و عالم غیب خدای تعالی است م فثبت ان به قوام الضلال و لا ^{بقول}
 مثل هذه الا المبتدع الضال پس ثابت شد که تحقیق باین معنی بقول
 منکر قوام گمراهی است و میگویند ما ندانیم مگر بدعتی گمراه م فافهمت پس فهم کن
 م و اجنب عن ویریز کن از م و انظر فی هذا الرسالة بعین الانصاف
 نتیجتا خلافت ^{الاختلاف} و نظر کن درین ساله بچشم انصاف تا آنکه متحقق شود خلاف
 احتلام و ففک الله تعالی و ایا ناعلم متابعت الصالحین بحقی المختار و آله الاخیر
 توفیق دهد ترا خدا تعالی و مایان را بر تباری سلف نیک مردان بحق پیغمبر
 و اولاد او که نیکو اند

